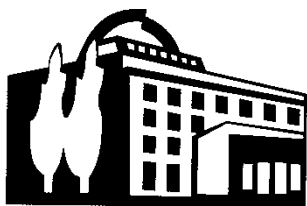

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
імені Т.Г. ШЕВЧЕНКА**

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ
ФАКУЛЬТЕТ**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПРОВЕДЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ
(ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ МАГІСТРІВ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 053 «ПСИХОЛОГІЯ»**

**Чернігів
2020**

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка**

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ
ФАКУЛЬТЕТ**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПРОВЕДЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ)
ПРАКТИКИ МАГІСТРІВ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 053 «ПСИХОЛОГІЯ»**

**Чернігів
2020**

УДК 378.147.091.33-027.22:37(072)

ББК Ю9р 30

М 54

Рецензенти:

Волева І.Б. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Академії Державної пенітенціарної служби України (м. Чернігів), доцент

Скок А.Г. – кандидат психологічних наук, доцент, декан психолого-педагогічного факультету Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Шлімакова І.І. – кандидат психологічних наук, доцент, завідувачка кафедри екологічної психології та соціології Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

М 54 **Методичні рекомендації до проведення виробничої (педагогічної) практики магістрів спеціальності 053 «Психологія» / Упоряд. Л.О. Ляховець. – Чернігів : Національний університет «Чернігівський колегіум», 2020. – 80 с.**

Професія психолога ставить перед ним багато вимог: постійно поновлювати свої знання, переглядати методи роботи, прагнути до набування нових умінь та подальшого їх удосконалення. Для успішного вирішення цих задач потрібно поліпшувати підготовку психологів і змінювати методи навчання відповідно до вимог життя. У процесі формування професійних умінь значно зростає роль та значення виробничої практики, яка є основним, а часто, і першим етапом становлення професійної майстерності. Саме практика є проміжною ланкою між теорією і практичною фаховою діяльністю та націлена на формування у майбутніх психологів професійного мислення, умінь розв'язувати практичні завдання, почуття відповідальності, професійної саморефлексії, культури ділової етики і спілкування, вміння швидко орієнтуватись в ситуації та приймати оптимальні рішення.

Методичні рекомендації можуть стати у нагоді науково-педагогічним і педагогічним працівникам, магістрам, усім, хто цікавиться проблемами організації та проведення виробничої (педагогічної) практики.

Рекомендовано до друку

вченою радою психолого-педагогічного факультету

Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

(протокол № 2 від 29.09.2020 р.)

©Ляховець Л.О., 2020

ЗМІСТ

1. Загальні положення виробничої (педагогічної) практики	4
2. Мета і завдання виробничої (педагогічної) практики.....	5
3. Організація і проведення виробничої (педагогічної) практики	7
4. Зміст і структура виробничої (педагогічної) практики, тематичний план, індивідуальні завдання.....	11
5. Форми і методи контролю	18
6. Вимоги до оформлення звітної документації.....	19
7. Підведення підсумків практики	22
8. Методичні рекомендації до проведення лекцій	25
9. Методичні рекомендації до організації та проведення практичних, лабораторних і семінарських занять	29
10. Методичні схеми для розробки лекційних та практичних занять	34
Рекомендована література.....	38
Додатки	40

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ

Проходження виробничої (педагогічної) практики здобувачами вищої освіти спеціальності 053 «Психологія» є обов'язковою складовою навчання у магістратурі. Виробнича (педагогічна) практика виступає інтегрованим і визначальним компонентом особистісно-професійного становлення майбутнього фахівця у різних галузях психології.

Під час практики магістранти отримують можливість здобути практичні навички проведення лекційних, семінарських, практичних, лабораторних занять, застосовуючи отримані знання з різних галузей психології та реалізуючи інноваційні методичні і дидактичні розробки й досягнення.

На проходження педагогічної практики, згідно з навчальним планом, відводиться 270 год. (9 кредитів ECTS) у 2-му навчальному семестрі 1-го року навчання у магістратурі. Конкретні терміни проведення практики визначається наказом по Університету і регламентується робочою програмою.

Робоча програма виробничої (педагогічної) практики складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки ОС «Магістр» спеціальності 053 «Психологія». Підставою для розробки програми є:

- Закони України «Про освіту» та «Про вищу освіту»;
- Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах (наказ міністра освіти України від 2.06.93 р., №161);
- Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) (постанова Кабінету Міністрів України від 20.01.98 р., № 65);
- Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, затвердженого наказом Міністерства освіти України від 08.04.1993 р. № 93 зі змінами та доповненнями;
- Положення про організацію освітнього процесу у Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (затвердженого Вченою радою університету, протокол №10 від 25 квітня 2018 р.);
- Положення про організацію освітнього процесу у Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (затвердженого Вченою радою університету, протокол №1 від 31.08.2020 р.);
- Положення про організацію та проведення практики у Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (схвалено на засіданні Вченої ради НУ «ЧК», імені Т.Г. Шевченка, протокол №10 від 25 квітня 2018 р.).

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ

Загальною метою виробничої (педагогічної) практики є ознайомлення магістрів з організацією навчально-виховної роботи у навчальних закладах різного рівня акредитації й форм власності; а також – зі специфікою фахової діяльності психолога у позашкільних закладах, установах, організаціях.

Предметом вивчення дисципліни є зміст освітнього процесу у вищій школі (з урахуванням зміни навчальної парадигми), особливості викладання теоретичних і прикладних навчальних дисциплін психологічного спрямування, науково-методичної роботи, набуття досвіду організації освітньої діяльності.

Завданнями практики виступають:

- 1) формування цілісної картини уявлень про викладацьку діяльність у вищій школі;
- 2) розвиток професійних умінь педагогічної діяльності викладача шляхом залучення магістрів до виконання різних форм навчально-виховної роботи у ЗВО;
- 3) закріплення теоретичних знань, практичних умінь і навичок, отриманих студентами магістратури у процесі вивчення психологічних дисциплін та можливість їх практичної реалізації в умовах ЗВО;
- 4) розвиток умінь щодо планування та організації навчально-методичної роботи викладача (у межах окремих занять, тем, курсу);
- 5) розвиток у студентів магістратури особистісних якостей, необхідних для здійснення викладацької діяльності в умовах закладів вищої освіти (особистісного самовдосконалення, професійної саморефлексії, особистого потенціалу).

По закінченню виробничої практики студенти *повинні знати:*

– нормативну документацію, що забезпечує організацію начального процесу у закладі вищої освіти/альтернативної бази практики;

– специфіку робочого режиму освітньої/неосвітньої установи, напрямки діяльності педагогічного колективу, функціональні обов'язки представників адміністрації і педагогічного колективу, інновації в організаційній діяльності;

– особливості здійснення викладацької/виробничої діяльності викладача психологічних дисциплін/психолога не освітньої установи.

повинні уміти:

– інтегрувати теоретичні знання у практичний досвід (аналізувати і оцінювати якість знань й умінь студентів; вивчати індивідуальні особливості клієнтів; аналізувати заняття з психології, проведені іншими практикантами; здійснювати самоаналіз власної педагогічної/виробничої діяльності);

– реалізовувати методичні та дидактичні навички (планувати навчальні заняття (лекцій, практичних і лабораторних)/заняття, що відповідають профілю альтернативної бази практики; розробка конспектів занять і розвивального заходу по психології/конспектів заходів, проведених у неосвітній установі; добирати форми і методів навчання, освітні технології, які відповідають предмету, курсу, рівню розвитку студентів/діагностичний, корекційний, розвивальний інструментарій, який відповідає запиту клієнта не освітньої установи;

– організовувати і проводити навчальні аудиторні, позааудиторні заняття із студентами, скеровуючи їх активність, ініціативність; організовувати і проводити заходи індивідуального чи групового характеру, обумовлені запитом клієнта(-ів).

3. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОВЕДЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ

1. Бази практик

Кафедра загальної, вікової та соціальної психології визначає бази практики, які забезпечують одержання знань, умінь та практичних навичок у обсягах, визначених ОП фахівця та програмою практики.

Базами практики можуть бути навчальні підрозділи Університету, загальноосвітні школи різних типів (державні, приватні), ПТУ, технікуми, ЗВО, коледжі, гімназії, дитячі дошкільні/позашкільні заклади; організації, установи, підприємства різних форм власності та підпорядкування, дитячі центри, центри реабілітації, громадські об'єднання, психологічні служби районних, міських, обласного управліннь освіти, районні, міські, обласний центри сім'ї, служби соціальної допомоги населенню.

Обов'язковою вимогою до баз практики з психологічної практики є наявність штатної посади психолога та наявність необхідних умов для реалізації психологом різних напрямків і форм його роботи (психологічного консультування, психодіагностики, психопрофілактики, психокорекції, психологічного просвітництва).

Виробничу (педагогічну практик) студенти можуть проходити на базах практики м. Чернігова та області, а також за її межами або за місцем майбутнього працевлаштування/місцем проживання.

Враховуючи право студентів на визначення індивідуальної траєкторії освітньої діяльності, їм надається змога самостійного (по узгодженню з фаховою кафедрою – загальної, вікової та соціальної психології) обрати місце проходження практики.

2. Керівництво практикою

Відповідальність за організацію, проведення і контроль практики покладається на деканат психолого-педагогічного факультету/проректора з науково-педагогічної та навчальної роботи. Оперативне вирішення питань, пов'язаних з організацією і контролем практики на факультеті та її загальне керівництво здійснює керівник виробничої (педагогічної) практики кафедри.

Навчально-методичне керівництво і виконання програми виробничої (педагогічної) практики магістрів спеціальності 053. «Психологія» забезпечує випускаюча кафедра – кафедра загальної, вікової та соціальної психології.

До керівництва практикою студентів залучаються досвідчені викладачі кафедр факультету, що забезпечують підготовку магістрів зазначеної спеціальності.

Керівник виробничої (педагогічної) практики кафедри зобов'язаний:

– здійснити розподіл студентів по базах практики (навчальні підрозділи ППФ, заклади освіти, установи та організації, які надали відповідні клопотання), підготувати проект наказу;

– забезпечити необхідною документацією методистів, керівників базових закладів освіти та інших баз, магістрів-практикантів перед початком практики;

– організувати та провести настановчу конференцію з практики: надати рекомендації та настанови щодо її проходження, інструктаж з техніки безпеки, порядок та форму письмової звітності студентів про проходження практики;

– здійснювати контроль за виконанням студентами програми практики (перевірка індивідуального плану роботи магістра-практиканта, контроль вчасності звітування, наявність та правильність оформлення характеристики від бази практики про роботу магістра (для студентів заочної форми навчання));

– вибірково відвідувати навчальні заняття, виховні заходи, які проводить студент-практикант, аналізувати, оцінювати їх, надавати методичну допомогу; контролює дотримання студентами правил внутрішнього розпорядку відповідних баз практики;

– співпрацювати з методистами фахових кафедр, працівниками баз практик (за необхідності), контролюючи своєчасність виставлення рекомендованих підсумкових оцінок з практики;

– організувати і провести підсумкову конференцію з практики, підвести її підсумки та оцінити результати; виступити зі звітом з практики на засіданні фахової кафедри;

– звітувати на засіданні вченої ради ППФ про хід, результати практики.

Методист виробничої (педагогічної) практики від фахової кафедри зобов'язаний:

- брати участь у настановчій і підсумковій конференціях з практики, у нарадах з питань практики на ППФ, в Університеті, на базах практики;
- визначати теми занять (лекції, практичних занять, позааудиторного виховного заходу), що проводитимуться студентом, який проходить практику на базі ППФ;
- надавати допомогу студенту-практиканту у складанні індивідуального плану роботи на весь період практики;
- спостерігати за практичною діяльністю студентів-практикантів, визначатися з рівнем їх підготовки до професійної діяльності, диференціювати завдання, які повинен виконати студент;
- відвідати проведені студентом-практикантом навчальні заняття (лекцію, практичні заняття) та поза аудиторний захід; проаналізувати й оцінити їх;
- записувати виконання свого навчального навантаження у Щоденниках практики студентів-практикантів;
- брати участь у проведенні заліку практики разом з керівником практики кафедри оцінює роботу студента-практиканта;

Студент-практикант зобов'язаний:

- брати участь у настановній та підсумковій конференції з виробничої (педагогічної) практики;
- до початку практики отримати від керівника необхідні консультації щодо оформлення необхідної документації;
- отримати направлення на практику (якщо вона відбувається не на базі ППФ) і своєчасно прибути на базу практики;
- виконувати у повному обсязі всі завдання, передбачені програмою виробничої практики, вказівки методиста від кафедри, керівника практики;
- ознайомитися з правилами техніки безпеки бази практики й суворо дотримуватись їх;
- організовувати свою діяльність відповідно до вимог Статуту баз практики, дотримуватись правил внутрішнього розпорядку баз практики;
- своєчасно оформити звітну документацію та скласти залік з практики.

Виробнича (педагогічна) практика для студентів магістратури спеціальності 053 «Психологія» проводиться згідно з навчальним

планом для денної та заочної форм навчання. Перед початком практики факультетський керівник організовує настановчу конференцію за участю магістрів-практикантів та їх методистів-керівників (які можуть бути співробітниками не тільки випускової, але й інших кафедр факультету, здійснюючих підготовку магістрів зазначеної спеціальності), де знайомить усіх з наказом ректора, програмою практики, метою, завданнями, термінами практики, основними вимогами щодо ведення облікової та звітної документації, розподілом студентів за методистами та базами практики, а також правами та обов'язками практикантів.

Проходження виробничої практики для кожного магістранта регулюється індивідуальним планом. У разі виникнення у магістра-практиканта труднощів, він звертається за індивідуальною консультацією до призначеного йому викладача-методиста, у разі, якщо труднощі методичного, дидактичного, організаційного характеру виникають у кількох студентів зраду, організовується групова консультація.

Завершується практика підсумковою конференцією, під час якої відбувається обговорення результатів проходження магістрами виробничої (педагогічної) практики, слухаються відгуки викладачів-методистів від кафедри та представників альтернативних баз практики.

4. ЗМІСТ І СТРУКТУРА ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ, ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН, ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Зміст виробничої (педагогічної) практики визначається програмою, а терміни і порядок проведення – навчальним планом випускової кафедри (кафедри загальної, вікової та соціальної психології).

Виробнича (навчальна) практика включає в себе 4 змістовні модулі і враховує можливість реалізації індивідуальної освітньої траєкторії (практику можна проходити на базі освітніх закладів різного рівню акредитації та різних форм власності АБО на базі неосвітніх закладів/установ/організацій, до складу штату яких обов'язково входить психолог).

Змістовний модуль 1. «Ознайомлення з базою практики» передбачає:

1. Ознайомлення зі специфікою бази практики, узгодження графіку та змісту роботи студента-практиканта.

2. Вивчення змісту:

– форм, напрямків діяльності кафедри (документи планування і облік навчального навантаження; протоколи засідання кафедри; плани роботи і звіти викладачів; документи по атестації студентів; нормативні і регламентуючі документи), якщо практика відбувається на базі ППФ чи ін. навчального закладу;

– статутних документів установи, програми суспільної діяльності закладу, посадової інструкції психолога та основної документації, яка ведеться психологом, якщо практика відбувається не на базі ППФ.

3. Ознайомлення з навчально-методичними матеріалами бази практики.

4. Вивчення програм навчальних дисциплін, курсів лекцій, змісту практичних і лабораторних занять (*якщо практика відбувається на базі ППФ* або будь-якої іншої освітньої установи; далі – ППФ*) або актуальних проблем, розв'язання яких вимагає участі психолога установи/закладу/організації та виокремлення питань /проблем, у розв'язанні яких може прийняти участь студент-практикант (*якщо практика відбувається не на базі ППФ** – в установі/організації/ на підприємстві будь-якої форми власності – далі – не на базі ППФ*).

5. Вивчення науково-методичних матеріалів, науково-методичних розробок, тематики наукових досліджень, що здійснюються викладачами кафедри (якщо практика відбувається на базі ППФ) або методичних і практичних напрацювань психолога установи/організації (якщо практика відбувається не на базі ППФ).

Змістовний модуль 2. «Організаційно-методична підготовка до виконання завдань практики» передбачає:

1. Відвідування занять з різних навчальних дисциплін, які проводяться викладачами кафедри (не менше 4-х відвідувань). Якщо студент проходить практику за межами ППФ, кількість заходів та специфіка їх відвідування обговорюється ним безпосередньо з психологом бази практики.

2. *Якщо база практики – ППФ.* Проведення спостереження і аналіз занять з конкретної дисципліни, по домовленості з викладачем, який читає цю навчальну дисципліну (не менше 2-х спостережень); якщо база практики – ППФ.

3. *Якщо база практики – не ППФ.* Вивчення спеціальної психологічної літератури із визначеної психологом установи/ організації проблематики. Планування етапів розв'язання тих питань, над якими працюватиме практикант. Підготовка необхідного (психодіагностичного, психокорекційного чи іншого інструментарію).

4. Розробка конспектів лекції, практичного/семінарського заняття з окремих навчальних дисциплін (з тем, які проводилися студентом-практикантом самостійно і як залікові, тобто, у присутності методиста від кафедри або керівника практики) та позааудиторного заняття.

Змістовний модуль 3. «Викладацька діяльність/Виробнича діяльність психолога установи/підприємства/організації (діагностична, корекційно-розвивальна, консультативна, просвітницька діяльність)» передбачає:

1. *Якщо база практики ППФ.*

1.1. Самостійне проведення занять з навчальної дисципліни (бажано – не менше 3-х аудиторних занять: лекція (2 лекції), практичне/лабораторне заняття (2 практичних/лабораторних занять)), причому обов'язково два з них (1 лекція і 1 практичне) – залікових.

1.2. Самостійне проведення одного (обов'язкового) позааудиторного заходу у присутності методиста кафедри або куратора відповідної академічної групи.

1.3. Оформлення списку публікацій з тієї навчальної дисципліни, яку обрав студент з метою проходження практики (бажано висвітлити публікації в періодичних виданнях, монографії, збірники наукових праць, методичні посібники, хрестоматії, випущені за останні 5 років). Зазначена розробка передається викладачеві цієї дисципліни.

1.4. Розробка навчально-методичних матеріалів з організації самостійної роботи студентів (матеріалів для дистанційного навчання) у процесі вивчення конкретної психологічної дисципліни (за вибором студента). Зазначена розробка передається викладачеві цієї дисципліни.

2. Якщо база практики – не ППФ.

2.1. Добір комплексу відповідного психодіагностичного інструментарію для роботи з обраною студентом-практикантом проблематики.

2.2. Проведення за вибором психолога установи, студента-практиканта або за виробничою необхідністю, яка виникла у роботі відповідної установи/ підприємства/ організації:

– 2-х психодіагностичних досліджень індивідуальних чи групових – на вибір студента (одне оформити протоколом, як залікове);

– 2-х корекційних або розвивальних занять (одне оформити протоколом, як залікове);

– 2-х індивідуальних або групових консультацій (одну оформити протоколом, як залікову).

2.3. Підготовка і оформлення:

– психологічного висновку за результатами проведення індивідуального чи групового психодіагностичного дослідження та відповідних рекомендацій;

– плану психокорекційного/розвивального заняття (кількість психокорекційних занять регулюється психологом бази практики відповідно до потреб конкретного клієнта);

– плану проведення індивідуальної чи групової психологічної консультації, з обов'язковим формулюванням переліку питань до клієнта/групи.

Загальна кількість протоколів, які студент подає на захист практики, має бути два (напр., один протокол психодіагностичного дослідження і 1 протокол корекційної роботи; або 1 протокол корекційної роботи і 1 протокол консультативної роботи; і т.д.).

2.4. Проведення одного психологічного заходу (просвітницького, розвивального чи превентивного характеру). Форму проведення заняття студент обирає самостійно (або користується рекомендацією психолога бази практики).

Змістовний модуль 4. «Підведення підсумків практики»
передбачає:

1. Оформлення звітної документації за результатами виробничої (педагогічної) практики (Щоденника практики).

2. Підготовка і написання короткого звіту-самоаналізу за результатами практики.

3. Надання характеристики на студента-практиканта з бази практики (для студентів заочного відділення).

4. Участь у підсумковій конференції на факультеті (за підсумками проходження практики).

Отже, досягнення закладених у програму виробничої практики мети і завдань, можливе лише за умови вчасної, послідовної реалізації визначених змістовними модулями структурних етапів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

<i>Змістовний модуль</i>	<i>Зміст роботи (стисло)</i>
<p>Модуль 1.</p> <p>Ознайомлення з базою практики</p> <p>(1-й тиждень у студ. денного і заочного відділень)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ознайомлення зі специфікою бази практики, узгодження графіку та змісту роботи студента-практиканта. 2. Вивчення змісту, форм, напрямків діяльності кафедри (документи планування і облік навчального навантаження; протоколи засідання кафедри; плани роботи і звіти викладачів; документи по атестації студентів тощо) або аналогічної документації альтернативної бази практики. 3. Ознайомлення з навчально-методичними матеріалами. 4. Вивчення програм навчальних дисциплін, курсів лекцій, змісту практичних і лабораторних занять. 5. Вивчення науково-методичних матеріалів, науково-методичних розробок, тематики наукових досліджень, що здійснюються викладачами кафедри; або методичних і практичних напрацювань психолога альтернативної бази практики.
<p>Модуль 2.</p> <p>Організаційно-методична підготовка до виконання завдань практики</p> <p>(2 і 3-й тижні у студ. денного відділення; 2-й тижд. у студ. заочного відділення)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відвідування занять з різних навчальних дисциплін, які проводяться викладачами кафедри (не менше 4-х відвідувань)/ або занять психолога альтернативної бази практики. 2. Проведення спостереження і аналіз занять з конкретної дисципліни, по домовленості з викладачем, який читає цю навчальну дисципліну (не менше 2-х спостережень), якщо база практики ППФ. 3. Визначення психологом альтернативної бази практики проблематики, над якою працюватиме студент. Планування етапів розв'язання визначних питань. Підготовка відповідного інструментарію. 4. Розробка конспектів лекції, практичного, семінарського заняття з окремих навчальних дисциплін (з тих тем, які були проведені студентом-практикантом самостійно).

Змістовний модуль	Зміст роботи (стисло)
<p>Модуль 3. Викладацька діяльність/ Виробнича діяльність психолога установи/ підприємства/ організації (діагностична, корекційно-розвивальна, консультативна, просвітницька діяльність)</p> <p>(4 і 5-й тижні у студ. денного відділення; 3-й тижд. у студ. заочного відділення)</p>	<p>1. Якщо практика відбувається на ППФ:</p> <p>1.1. Самостійне проведення занять з навчальної дисципліни (не менше 3-х занять: лекція, практичне, позааудиторне заняття), якщо база практики ППФ.</p> <p>1.2. Скласти список публікацій з тієї навчальної дисципліни, яку обрав студент з метою проходження практики (опрацювати наукові видання за останні 5 років).</p> <p>1.3. Розробити навчально-методичні матеріали з організації самостійної роботи студентів/ (завдань для дистанційного навчання) у процесі вивчення конкретної психологічної дисципліни (за вибором студента).</p> <p>2. Якщо практика відбувається не на ППФ:</p> <p>2.1. Самостійне проведення 2-х занять (психодіагностичного, консультативного, корекційного) і розробка рекомендацій відповідного характеру.</p> <p>2.2. Самостійне проведення 1-го заняття розвивального, превентивного, просвітницького характеру (у форм за вибором студента)</p>
<p>Модуль 4. Підведення підсумків практики</p> <p>(6-й тижд. у студ. денного відділення; 4-й тижд. у студ. заочного відділення)</p>	<p>1. Оформлення звітної документації за результатами виробничої (педагогічної) практики (Щоденника практики).</p> <p>2. Складання короткого звіту-самоаналізу за результатами практики.</p> <p>3. Надання характеристики на студента-практиканта з бази практики (для студентів заочного відділення).</p> <p>4. Участь у підсумковій конференції на факультеті (за підсумками проходження практики)</p>

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

1. Відвідати настановчу конференцію (ознайомитися із програмою практики; отримати індивідуальне завдання у методиста від кафедри і узгодити з ним календарний план роботи на період проходження практики; ознайомитися з Щоденником практики; розпочати заповнення розділу «Індивідуальний план роботи магістра-практиканта», враховуючи отримані індивідуальні завдання).

2. Ознайомитися зі специфікою бази практики, узгодити графік та зміст роботи студента-практиканта залежно від типу бази практики.

3. Вивчити зміст, форми, напрямки діяльності та документацію кафедри (якщо практика відбувається в освітньому закладі будь-якого рівня акредитації та форми власності) або аналогічну інформацію про конкретний підрозділ альтернативної бази практики.

4. Розробити розгорнутий конспект проведення однієї лекції з психологічної дисципліни АБО два конспекти діагностичного, корекційного, консультативного заняття (на альтернативній базі практики).

5. Розробити розгорнутий конспект одного практичного/лабораторного заняття з психологічної дисципліни.

6. Розробити один конспект проведення позааудиторного заняття (кураторської години) з психологічної проблематики АБО одного заняття розвивального/превентивного/профілактичного заняття для альтернативної бази практики.

7. Самостійно провести 1 лекцію, 1 практичне/лабораторне заняття, 1 позааудиторний захід (якщо практика відбувається в освітньому закладі) і 2 заняття (психодіагностичного, корекційного, консультативного характеру) і 1 заняття розвивального/превентивного/профілактичного заняття (якщо практика відбувається на альтернативній базі).

8. Підготувати рецензію на одне відвідане заняття іншого магістра-практиканта.

9. Оформити звітну документацію про результати проходження виробничої (педагогічної практики): звіт-самоаналіз, щоденник (студентам заочного відділення – надати характеристику з бази практики).

10. Підготуватися до участі у 1-му турі Студентської Олімпіади з психології та до проведення заходів, присвячених Дню психології (за бажанням студента).

11. Відвідати підсумкову конференцію з виробничої практики, презентувати результати її проходження (у будь-який зручний для магістранта спосіб).

5. ФОРМИ І МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Щотижневий контроль має форму перевірки методистом практики індивідуального плану роботи студента, в якому висвітлюються етапи роботи та їх зміст (індивідуальний план – частина Щоденника практики).

Звітність з виробничої практики включає в себе: оформлення індивідуального плану роботи, оформлення звіту (звіту-самоаналізу) з практики відповідно до вимог програми практики та матеріалів, які підтверджують зміст звіту (план-конспект лекції, план-конспект практичного заняття, конспект позааудиторного заходу, рецензія на відвідане заняття студента-практиканта АБО документацію, передбачену вимогами для проходження практики на альтернативній базі).

Перед подачею звітної документації до захисту на підсумковій конференції, магістрант звітується перед методистом кафедри, який має оцінити виконані студентом індивідуальні завдання.

У період проведення практики контроль за її виконанням здійснюється як деканатом факультету, так і випусковою кафедрою.

Процес підсумкового оцінювання знань студентів передбачає:

– контроль проходження практики студентами методистом кафедри;

– перевірку керівниками Щоденника практики, звіту з практики та матеріалів, які підтверджують зміст звіту;

– захист звіту студентом на підсумковій конференції.

Під час захисту оцінюються:

– повнота і вчасність виконання програми практики;

– відповіді студента на поставлені запитання.

Підсумкова оцінка визначається наступним чином

	Види звітної контролю	К-ть балів
1	Оцінка діяльності студента методистом кафедри:	
1.1	Розробка плану-конспекту лекції залікового заняття	20
1.2	Розробка плану-конспекту практичного/лабораторного залікового заняття	20
1.3	Проведення лекційного заняття (залікового)	10
1.4	Проведення практичного/лабораторного заняття	10
1.5	Підготовка і проведення позааудиторного заняття (або просвітницького/превентивного/розвивального заняття на альтернативній базі практики)	15
2.	Оформлення звітної документації	15
3.	Виступ студента на підсумковій конференції	10
	Всього	100

6. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

Вимоги до звітної документації

Якщо магістр має намір проходити практику на альтернативній базі, то, орієнтовно, за тиждень-два до її початку він має написати відповідну заяву (Дод. А) та надати Клопотання від керівника бази альтернативної практики за його підписом, завіреним печаткою установи/організації/закладу (Дод. Б).

Практика магістра оцінюється за підсумками виконання всіх індивідуальних завдань і за умови наявності документації, яка підтверджує проходження практики.

Після закінчення виробничої (педагогічної) практики магістр-практикант протягом **3-х днів з дати закінчення практики** подає на випускову кафедру (загальної, вікової та соціальної психології) наступні документи*:

1. Індивідуальний план роботи студента-практиканта та інформацію про щоденний облік проведеної роботи.

2. Заліковий лист результатів практики з:

– інформацію про відвідані лекційні/практичні/лабораторні заняття, проведені викладачами психологічних кафедр (не менше 4-х) з відміткою і підписом цих викладачів;

– інформацією про залікові (проведені самостійно практикантом) лекцію, практичне/лабораторне заняття, позааудиторний захід з відміткою і підписом методиста/викладача профільної дисципліни, який відвідав/був присутнім на зазначених заняттях;

– інформацію про відвідання одного (за бажанням студента – двох) заняття, проведеного іншим магістром-практикантом.

3. Протокол рецензії (відвідування) на заняття, яке проводить інший магістр-практикант з аналізом позитивних сторін та рекомендаціями щодо поліпшення заняття, підписаний та оцінений методистом

4. План-конспект одного лекційного і одного практичного/лабораторного занять (з відповідним дидактичним забезпеченням, якщо воно необхідне), затверджені і підписані методистом.

5. Якщо студент проходить практику не в освітній організації (на альтернативній базі практики), то він подає протоколи двох

занять, пов'язаних з реалізацією двох різних напрямків роботи практичного психолога (психодіагностичного, консультативного, корекційного), а також конспект одного заняття розвивального/профілактичного/просвітницького характеру (з підписом та оцінкою психолога бази практики).

6. Звіт-самоаналіз студента щодо роботи проведеної протягом практики та її успішності.

7. Характеристику на магістра з бази практики (для студентів заочного відділення), яка докладається до його особової справи.

** – зазначені у пп. 1-6 документи входять до Щоденника виробничої (педагогічної) практики магістра, зразок та електронну версію якого керівник практики кафедри надає студентам на настановній конференції*

Вимоги до оформлення звіту

Матеріали до Щоденника практики та звіту (звіту-самоаналізу) готуються магістром кожного дня (відповідно до етапу та змісту діяльності практиканта), а безпосереднє оформлення звіту здійснюється протягом останнього тижня практики. Зміст звіту повинен розкривати знання і уміння студента, набуті ним у вирішенні питань, визначених метою і завданнями виробничої практики.

Структура звіту (Щоденника) з виробничої (педагогічної) практики:

1. Титульний аркуш.
2. Індивідуальний план роботи магістра.
3. Облік проведеної магістром-практикантом роботи.
4. Рецензія на відвідане студентом заняття іншого магістра (Дод. 3).
5. Плани-конспекти проведення занять.
6. Звіт-самоаналіз виробничої практики (педагогічної) (Дод. І).
7. Характеристика на магістра-практиканта (з альтернативних баз практики та для студентів заочного відділення).

Обсяг звіту становить довільну кількість сторінок комп'ютерного набору (не менше 10 сторінок).

Титульна сторінка (Дод. В), індивідуальний план роботи, облік проведеної роботи (Дод. Г) оформляються за встановленою формою.

Текст набирається на аркушах паперу стандартного формату А4 з використанням шрифтів текстового редактора Times New Roman, кеглем 14, через 1,5 інтервали з дотриманням таких розмірів полів: верхнього і нижнього – 20 мм, лівого – 30 мм, правого – 10 мм.

Титульні сторінки конспектів лекційного, практичного, позааудиторного занять також оформляються за встановленою формою (Дод. Д, Е). Позааудиторний захід студент може оформляти у довільній формі. Оформлення протоколів заходів, які проводяться студентом на неосвітніх базах практики, здійснюється за запропонованим зразком (Дод. Ж).

Список використаної літератури та інших документальних джерел, використаних під час роботи, оформляється відповідно до діючих стандартів (ДСТУ-8302-2015).

Достовірність викладеної у звіті інформації засвідчується підписом методиста практики від кафедри.

7. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

Підсумки виробничої (педагогічної) практики магістрів підбиваються у процесі складання диференційованого заліку (оцінка за який виставляється за шкалою ECTS та за національною шкалою «незадовільно – задовільно – добре – відмінно»).

Система перекладу балів в залікові оцінки		
За шкалою ECTS	За національною шкалою	За шкалою університету
A	5 (відмінно)	90-100
B	4 (дуже добре)	83-89
C	4 (добре)	75-82
D	3 (задовільно)	68-74
E	3 (достатньо)	60-67
FX	2 (незадовільно з можливістю повторного складання)	35-59
F	2 (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)	1-34

Зміст критеріїв оцінювання результатів практики

Оцінка «*відмінно*» виставляється магістранту, який виконав завдання практики вчасно і повному обсязі; продемонстрував глибоку теоретичні знання й уміння реалізувати їх при підготовці і проведенні аудиторних і позааудиторних занять. Продемонстрував вправність у застосуванні інноваційних технологій/новітнього інструментарію у проведенні діагностичних, корекційно-розвивальних, консультативних та ін. заходів. Показав ініціативність, активність, відповідальність у ході виконання професійних обов'язків. Продемонстрував здатність самостійно організувати індивідуальну начальну діяльність та брати участь у груповій роботі.

Вміє створювати методичні розробки (плани-конспекти) лекційного та практичного занять з психології в ЗВО, враховуючи вікові та індивідуально-психологічні особливості студентів. здатен досягати визначеної мети навчального процесу за допомогою різних методів і методичних прийомів. Щоденник практики оформлений вчасно, з дотриманням всіх вимог і охоплює весь період практики; характеристика-відгук методиста від кафедри – позитивна; рекомендована оцінка від психолога альтернативної бази практики – «*відмінно*».

Оцінка «*дуже добре*» виставляється студенту, якщо він володіє матеріалом з теми, знає як проводити різні види аудиторних занять у ЗВО, організувати самостійну пізнавальну діяльність; викладення матеріалу з теми є чітким, логічним з наведенням прикладів і

опрацьованих літературних джерел чи з власних спостережень. При створенні методичних розробок припускається окремих огріхів, однак студент може теоретично обґрунтувати загальні методичні підходи до створення конспекту заняття.

Демонструє зацікавленість, відповідальність, активність, але ініціативності та творчого підходу у розробці, організації і проведенні занять виявляє недостатньо.

Звітна документація подана вчасно, виконана у повному обсязі, характеристика-відгук методиста від кафедри позитивна; рекомендована оцінка від психолога альтернативної бази практики – «дуже добре».

Оцінка **«добре»** виставляється, якщо студент виявив досить повне володіння матеріалом (необхідним для виконання завдань практики), але здебільшого – на рівні відтворення за аналогією; показав володіння практичними вміннями та навичками, але припустився окремих несуттєвих помилок, які не мають принципового значення. У підготовці методичних розробок з певними огріхами здатен теоретично обґрунтувати методичні засади, розкрити специфіку застосування методів, прийомів, форм організації навчального процесу.

Звітна документація подана вчасно, виконана у повному обсязі, характеристика-відгук методиста від кафедри позитивна; рекомендована оцінка від психолога альтернативної бази практики – «добре».

Оцінка **«задовільно»** виставляється студенту, якщо завдання практики виконано у неповному обсязі. Відтворення значної частини матеріалу відбувається на репродуктивному рівні, виникають методичні, дидактичні труднощі у ході підготовки конспектів і проведення різних форм навчальних занять (магістр не може теоретично обґрунтувати методичні засади, у загальному вигляді розкриває специфіку проведення занять у ЗВО, на практиці може використати тільки окремі методичні прийоми, потребує допомоги методиста).

Звітна документація оформлена або у неповному обсязі, або з помилками. Характеристика-відгук методиста кафедри в цілому позитивна, рекомендована оцінка психолога від альтернативної бази практики – «задовільно».

Оцінка **«достатньо»** виставляється, якщо інформація, подана студентом у ході підготовки і проведення залікових занять характеризується фрагментарністю, відсутністю ключових понять, якщо практикант не може самостійно підготувати методичні розробки, спланувати та провести, навіть фрагмент навчального заняття у ЗВО. Викладення матеріалу відбувається на репродуктивному рівні зі значною кількістю огріхів та неточностей.

Звітна документація оформлена неповно, з помилками або недооформлена, що утруднює її перевірку й оцінювання. Характеристика-відгук методиста або оцінка психолога від альтернативної бази практики – «задовільно».

Оцінка *«незадовільно»* виставляється, якщо при виконання методичної розробки студент продемонстрував серйозні прогалини у теоретичних знаннях; а викладений у розробці матеріал характеризується неправильністю тлумачення та фрагментарністю. Завдання практики не виконані, Щоденник і характеристика-відгук відсутні.

Виробнича (педагогічна) практика завершується підсумковою конференцією. Після закінчення практики студенти протягом трьох днів подають методистам від кафедр звітні матеріали практики.

На захисті практики заслуховуються звіти студентів, обговорюються результати практики, методистами надається різнобічна оцінка роботи кожного студента, яка охоплює всі напрямки його діяльності.

Порядок захисту та підведення підсумків практики

1. До захисту практики допускаються студенти, які своєчасно і в повному обсязі виконали програму практики і надали в зазначені терміни всю звітну документацію.

2. Підставою для отримання диференційованого заліку виступає усний публічний звіт студента-практиканта (захист практики).

Під час звіту магістр обов'язково висвітлює: цілі і завдань практики, загальну характеристику місця/бази (виробничої) практики, детальний опис виконаної роботи, висновки і пропозиції щодо змісту, організації практики та вдосконалення програми практики.

3. Аналіз результатів практики проводиться за наступними критеріями:

- обсяг виконаної роботи;
- якість самозвіту, висновків і пропозицій;
- організованість, дисциплінованість і сумлінність ставлення студента до виконання завдань практики;
- своєчасність подання звітної документації та якість її оформлення.

4. Студент, який не виконав програму практики у повному обсязі з певної причини (недбале ставлення до своїх обов'язків практиканта, недотримання внутрішнього розпорядку бази практики тощо) не допускається до захисту практики і може бути відправлений на повторне її проходження з обов'язковим виконанням умов, визначених Університетом.

8. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ЛЕКЦІЙ*

Лекція – систематичне, наукове і послідовне викладення навчального матеріалу, будь-якого питання, теми, розділу, предмету, методів науки.

Мета лекції полягає у допомозі студентам оволодіти методами самостійної роботи з підручниками, посібниками, першоджерелами. Провідна роль лекції у викладанні навчальних дисциплін пов'язана з їх змістовим аспектом, організаційними засадами та методичними особливостями. Основний зміст лекції складають центральні методологічні, теоретичні й практичні проблеми. *Розкривають у лекції не всі питання теми, а найважливіші, найсуттєвіші, що вимагають наукового обґрунтування.*

Лекції бувають *навчальними* (одна з основних форм навчального процесу й один з основних методів викладання у ЗВО) і *публічними* (одна із основних форм пропаганди й поширювання політичних і наукових знань). За своєю дидактичною сутністю лекція постає і як:

а) організаційна форма навчання – специфічний спосіб взаємодії викладача і студента, у межах якого реалізують різноманітний зміст і різні методи викладання;

б) метод – викладання навчального матеріалу в систематичній та послідовній формі.

Розвиток лекційної форми від класичної інформаційної до лекції проблемного характеру (лекція-діалог, лекція-прес-конференція тощо) відтворює реальні форми взаємодії викладача і студента, які обговорюють теоретичні питання.

Зважаючи на появу нової освітньої парадигми у вищій школі (студентоцентрованої), спеціалісти з прикладної дидактики рекомендують застосовувати інноваційні форми проведення лекцій.

Проблемна лекція – водить нові знання як невідомі, такі, що потребують «відкриття».

Завдання викладача – створивши проблемну ситуацію, спонукати студентів до пошуків розв'язання проблеми, крок за кроком підводячи їх до шуканої (искомой) цілі. Для цього новий

теоретичний матеріал представляється у формі проблемного завдання. В його умові наявні протиріччя, які необхідно знайти і розв'язати.

У процесі їх розв'язання (у результаті) студенти набувають у співпраці з викладачем нові потрібні знання. Так процес пізнання студентів наближається до пошукової, дослідницької діяльності.

Лекція-візуалізація – містить усну інформацію, перетворену у візуальну форму (інформація подається завдяки технічним засобам навчання, аудіо- й відеотехніки, мультимедійним технологіям з коротким коментуванням матеріалів). Виникла як результат пошуку нових можливостей реалізації принципу наочності, оскільки наочність не тільки сприяє більш успішному сприйняттю і запам'ятовуванню навчального матеріалу, але й дозволяє зануритися глибше у сутність явищ, що пізнаються.

Лекція вдвох (бінарна лекція) – проблемне викладення матеріалу у діалозі двох викладачів; вона моделює реальні ситуації обговорення теоретичних і практичних питань двома спеціалістами (теоретиком і практиком, прибічниками двох різних шкіл тощо). Необхідно, щоб:

- діалог викладачів демонстрував культуру дискусії, спільного вирішення проблеми;

- долучав до обговорення студентів, мотивуючи їх до постановки питань, висловлювань різноманітних ідей.

Переваги лекції вдвох:

- актуалізує наявні у студентів знання, необхідні для розуміння діалогу і участі у ньому;

- створює проблемну ситуацію, розгортає систему доведень (доказів);

- наявність двох джерел змушує студентів порівнювати різні погляди, робити вибір;

- виявляє професіоналізм педагога, яскравіше і глибше розкриває його особистість;

- виробляє наочне уявлення про культуру дискусії, способи ведення діалогу, про спільний пошук і прийняття рішення.

Підготовка до лекції такого типу має на увазі попереднє обговорення теоретичних питань плану лекції ведучими, до яких теж висуваються певні вимоги:

- у ведучих має бути інтелектуальна та особистісна сумісність;
- вони мають бути наділені розвинутими комунікативними вміннями;
- вони повинні мати швидку реакцію і здатність імпровізувати.

Лекція-провокація (лекція із заздалегідь запланованими помилками) містить заздалегідь визначену кількість типових помилок змістовного, методичного, поведінкового характеру, які зазвичай приховуються під час її читання.

Список помилок викладач приносить на лекцію і оприлюднює у кінці. Завдання студентів: по ходу лекції зауважувати помилки, фіксувати їх на полях зошита і назвати їх наприкінці заняття. На розбір помилок відводиться 10-15 хв. При цьому правильні відповіді називають по черзі і студенти, і викладач.

Лекція виконує стимулюючу, контрольну і діагностичну функцію, допомагаючи виявити труднощі засвоєння попереднього матеріалу.

Лекція-прес-конференція побудована на запитаннях студентів, сформульованих ними у письмовій формі, і поданих викладачу на початку лекції.

Виголосивши тему лекції, викладач просить студентів задати йому письмові запитання з теми сьогоденного заняття. Протягом 2-3 хв. студенти формулюють питання, які їх зацікавили, і передають педагогу, який за 3-5 хв. розсортовує питання за змістом і складністю, а потім розпочинає лекцію.

Можна провести лекцію й у вигляді науково-практичного заняття із заслуховуванням доповідей і виступів студентів із заздалегідь сформульованої проблеми у межах навчальної програми. Підсумки підбиває викладач, доповнюючи, уточнюючи інформацію, формулюючи основні висновки.

Лекція викладається не як відповіді на запитання, а як логічно *зв'язаний текст*, у процесі викладання котрого формулюються відповіді.

Викладач повинен домогтися практичного втілення низки вимог, що характеризують сучасну ефективну лекцію як

організовану форму, активний метод і психологічну технологію спільної освітньої діяльності зі студентами:

- високий науково-теоретичний і соціально-культурний рівень лекції;

- тричленна структура кожної лекції: вступ (тема, триєдина ціль, завдання і план роботи), основна частина (дедуктивна або індуктивна побудова змістового викладу) і висновки (підсумки, узагальнення, рекомендації);

- жвава і цікава подача змісту лекції, що посилюється чіткістю вимови, граматичною та стилістичною правильністю мовлення лектора, а також умілим використанням допоміжних засобів – інтонації, міміки, жестів;

- повідомлення на лекції не лише теоретичних знань (теорії, закони, закономірності, поняття тощо), а й соціально-унормованої (плани, проекти, програми, технології, методики) та культурно-ціннісної інформації (ідеї, ідеали, переконання, оцінки, вірування, мотиви та ін.);

- економне використання лекційного часу завдяки вибору оптимального темпу викладення освітнього змісту, підготовки проблемних запитань студентам задля налагодження оперативного зворотного зв'язку, щоб бачити, як відбувається процес розуміння у студентській аудиторії;

- широке застосування графічно-символічних засобів (моделі, схеми, таблиці, креслення, символи, графіки, формули) для підтвердження чи спростування будь-якої значущої теоретичної засади або повного методологічного положення;

- професійна робота з психоемоційним настроєм аудиторії.

* У підготовці п. 8 методичних рекомендацій було використано матеріал з посібника *Методичні рекомендації до проведення науково-педагогічної практики магістрів спеціальності 053 «Психологія»*. Упоряд., ред. Л.Д. Заграй, Г.М. Федоришин. Івано-Франківськ. 2017. – 40 с.

9. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ, ЛАБОРАТОРНИХ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття – форма навчального заняття, під час якої науково-педагогічний працівник організовує для студентів аналіз окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує навички і вміння їх практичного застосування, через індивідуальне виконання відповідно сформульованих завдань.

Цю форму занять проводять у лабораторіях або аудиторіях, обладнаних необхідними технічними засобами навчання, обчислювальною технікою.

Науково-педагогічний працівник, якому доручено практичні заняття, за погодженням із лектором навчальної дисципліни завчасно готує необхідний методичний матеріал – тести для виявлення рівня оволодіння відповідними теоретичними положеннями, набір завдань різного ступеня складності.

Основні завдання практичних занять:

– поглиблення та уточнення знань, здобутих на лекціях і в процесі самостійної роботи;

– формування інтелектуальних навичок і вмінь планування, аналізу й узагальнень, опанування навичок організації професійної діяльності;

– накопичення первинного досвіду організації виробництва та технікою управління ним;

– оволодіння початковими навичками керівництва, менеджменту та самоменеджменту.

Структура практичного заняття: попередній контроль знань, навичок і вмінь студентів; формулювання загальної проблеми та її обговорення за участю студентів; розв'язування завдань та їх обговорення; розв'язування контрольних завдань, їх перевірка й оцінювання. Оцінки за окремі практичні заняття враховують, виставляючи підсумкову оцінку з відповідної навчальної дисципліни.

Кількість годин на практичні заняття з окремої дисципліни визначено навчальним планом. Перелік тем практичних занять міститься в робочій навчальній програмі дисципліни. Кількість студентів на практичному занятті не повинна перевищувати половини академічної групи.

У процесі проведення практичних занять використовують різні методи навчання. Оскільки головне завдання цього виду навчальної роботи – формування навичок і вмінь, то основними мають бути різноманітні вправи (підготовчі, пробні, за зразком, тренувальні, творчі, практичні, графічні, усні, письмові, професійні, технічні та ін.).

Практичні заняття мають відповідати таким **вимогам**:

- розуміння з боку студентів необхідності володіти базовими теоретичними знаннями;
- усвідомлення необхідності вироблення навичок і вмінь, що мають професійну спрямованість;
- забезпечення оптимальних умов для формування навичок і умінь (санітарно-гігієнічних, дидактичних, виховних);
- навчання студентів раціональних методів оволодіння навичками і вміннями;
- забезпечення самостійної діяльності кожного студента;
- дотримання систематичності й логічної послідовності у формуванні навичок і вмінь студентів;
- розроблення завдань для практичних занять з чіткою професійною спрямованістю;
- широке включення в систему практичних занять творчих завдань;
- систематичний контроль за виконанням практичних завдань;
- постійне заохочення практичної навчальної діяльності студентів.

Іноді доцільно відмовитися від практики, коли практичні заняття мають колективний характер: один студент виконує завдання на дошці, а інші працюють на своїх робочих місцях. Необхідно йти більш доцільним і ефективним шляхом: науково-педагогічний працівник має чітко визначити завдання, ознайомити студентів з методами самостійної діяльності, допомогти їм усвідомити алгоритм дій. І далі необхідно організувати самостійну роботу кожного студента.

Практичні заняття, незалежно від їх конкретних особливостей, значною мірою забезпечують відпрацювання навичок та вмінь прийняття практичних рішень у реальних умовах професійної діяльності, що мають у своїй основі теоретичний характер.

Хоча на практичних заняттях відпрацьовують теми, за якими було прочитано лекції, доцільно, щоб на цих заняттях невелика теоретична частина передувала практичній. Це спрямовує студентів на науковий підхід до виконання практичних робіт, підвищує їх якість.

Лабораторне заняття – форма навчального заняття, на якому студенти під керівництвом науково-педагогічного працівника особисто проводять натурні або імітаційні експерименти чи досліди з метою практичної перевірки й підтвердження окремих теоретичних положень навчальної дисципліни, набувають практичних навичок роботи з лабораторним обладнанням, устаткуванням, вимірною апаратурою, обчислювальною технікою, оволодівають методикою експериментальних досліджень у конкретній предметній галузі.

Проведення лабораторних занять потребує добре підготовлених, спеціально обладнаних навчальних лабораторій із використанням устаткування, пристосованого до умов навчального процесу (лабораторні установки, макети тощо). Інколи лабораторні заняття доцільно проводити безпосередню на виробництві, в умовах реального професійного середовища (на заводі, у полі, в науково-дослідному інституті, у школі).

Структура лабораторного заняття: проведення поточного контролю підготовленості студентів до виконання конкретної лабораторної роботи, виконання її завдань, підготовка індивідуального звіту про виконану роботу і захист його перед науково-педагогічним працівником.

Виконання лабораторної роботи оцінює науково-педагогічний працівник. Підсумкові оцінки за виконання лабораторних робіт враховують під час визначення семестрової підсумкової оцінки з відповідної навчальної дисципліни.

Плани, технологію та методику проведення лабораторних робіт розробляють відповідні кафедри. Кількість годин на лабораторні заняття з окремої дисципліни визначено навчальним планом, перелік тем лабораторних занять – робочою навчальною програмою дисципліни. Замінювати лабораторні заняття іншими видами навчальних занять не можна. Кількість студентів на лабораторному занятті не повинна перевищувати половини академічної групи. Кожен студент має самостійно виконати всі лабораторні роботи й оформити їх результати.

У процесі організації та проведення лабораторних робіт науково-педагогічному працівнику необхідно акцентувати увагу на таких аспектах: змістовність лабораторних занять; забезпечення лабораторій, кабінетів новітнім обладнанням, яке відповідає технологіям сучасного виробництва; матеріалами, реактивами, приладами, апаратами; забезпечення самостійності студентів під час виконання лабораторних робіт; дотримання правил техніки безпеки; навчання студентів методів виконання цього виду робіт.

Семінар – вид навчальних занять практичного характеру, спрямованих на поглиблення, розширення, деталізацію і закріплення теоретичного матеріалу. Семінарські заняття сприяють активізації пізнавальної діяльності студентів, формуванню самостійності суджень, умінню відстоювати власні думки, аргументувати їх на основі наукових фактів. Вони сприяють оволодінню фундаментальними знаннями, допомагають розвивати логічне мислення, формувати переконання, оволодівати культурою толерантності, активно впливати на соціальне становлення особистості.

Технологія організації та проведення семінарських занять передбачає попереднє визначення науково-педагогічним працівником теми, основних питань, які винесено на обговорення, ознайомлення зі списком літератури для опрацювання та методичними рекомендаціями щодо систематизації результатів цієї роботи.

Безпосередньо на заняттях обговорюють основні проблеми теми, провадять дискусію, заохочують активність студентів, підбивають підсумки, оцінюють діяльність студентів. Загалом семінари мають бути «розсадником знань», забезпечувати інтелектуальний розвиток студентів, формувати у них пізнавальну активність.

У процесі організації та перебігу семінарських занять важливо забезпечити оптимальні умови для спілкування на рівні «науково-педагогічний працівник – студенти», «студенти – науково-педагогічний працівник» на засадах демократизму й толерантності. Лише за умов вільного висловлювання власних думок, їх наукового обґрунтування активізується процес пізнання, формуються пізнавальні й соціальні мотиви учіння.

У процесі проведення семінарських занять науково-педагогічний працівник має цілеспрямовано виховувати в студентів таку етичну рису, як толерантність – терпимість до чужих думок і міркувань.

Після завершення навчання фахівці долучаються до активної виробничої й соціальної діяльності, яка відбуватиметься в багатовимірному й багатовекторному соціальному середовищі (різноманітність виробничих, психологічних, моральних чинників, різні напрями в політиці, мистецтві, релігії та ін.). Це вимагає від особистості толерантності й уміння обстоювати власні позиції, погляди на ту чи ту проблему з позицій наукових законів і здорового глузду. Ці уміння саме й виробляють на семінарах.

Треба враховувати, що змістовий бік семінарського заняття не залишається надовго в пам'яті студентів. Головне, щоб вони вчилися мислити, висловлювати свої судження, аналізувати думки інших, щоб відбувався рух в інтелектуальному розвитку, формуванні наукового світогляду та системи методів і прийомів пошуку істини, культури спілкування.

У системі семінарських занять треба уникати одноманітності їх проведення, вносячи елементи дискусії, гри, змагальності тощо. Професор А. Алексюк подає такі *різновиди семінарських занять*:

- семінар запитань і відповідей;
- семінар – розгорнута бесіда: передбачає попередню підготовку студентів з визначених завдань;
- семінар – колективне читання: студенти зачитують тексти, коментуючи їх зміст з позицій розвитку сучасної науки;
- семінар, що передбачає усні відповіді студентів з подальшим їх обговоренням;
- семінар-дискусія: студенти, маючи програму, завчасно готуються до дискусії та розгортають її безпосередньо на занятті;
- семінар, що передбачає обговорення й оцінювання письмових рефератів студентів;
- семінар-конференція: студенти завчасно готують доповіді, виступають з ними, відповідають на запитання колег;
- семінар – теоретична конференція: проводять зі студентами кількох груп курсу на основі вивчення об'ємного розділу чи цілої дисципліни;
- семінар – розв'язання проблемних завдань: проводять на основі створення проблемних ситуацій, виокремлення проблемних завдань і праці над їх розв'язанням;
- семінар – прес-конференція: кілька студентів готують повідомлення з вузлових питань, а всі учасники долучаються до їх обговорення;
- семінар – «мозковий штурм»: студенти завчасно ознайомлюються з важливими проблемними завданнями, які потребують розв'язання; під час семінару вносять конкретні пропозиції щодо розв'язання проблеми. Усі пропозиції записують, систематизують і визначають найдоцільніші.

* У підготовці п. 9 методичних рекомендацій було використано матеріал з посібника *Методичні рекомендації до проведення науково-педагогічної практики магістрів спеціальності 053 «Психологія»*. Упоряд., ред. Л.Д. Заграй, Г.М. Федоришин. Івано-Франківськ. 2017. – 40 с.

10. МЕТОДИЧНІ СХЕМИ ДЛЯ РОЗРОБКИ ЛЕКЦІЙНИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Методична схема для розробки плану-конспекту лекційного заняття (зразок розробки плану-конспекту лекції у Дод. В)

Тема: _____

Кількість годин _____ Вид заняття: _____

Мета:

Дидактична: _____

Розвивальна: _____

Виховна: _____

Міжпредметні зв'язки: _____

Матеріально-технічне забезпечення заняття: _____

Методи навчання: _____

Засоби навчання: _____

Література: _____

Структура лекційного заняття:

1. Організаційна частина заняття.
2. Повідомлення теми, мети заняття.
3. Актуалізація опорних знань студентів.
4. Мотивація навчальної діяльності.
5. Усвідомлення нових знань (вивчення нового матеріалу, або засвоєння нових знань).
6. Узагальнення та систематизація вивченого матеріалу.
7. Підведення підсумків заняття.
8. Формулювання завдання для самостійної роботи (або домашнього завдання).

Викладач _____

Процес аналізу прочитаної лекції спрощується завдяки використанню Карти оцінювання лекції. Стане у нагоді під час написання студентом рецензії на відвідне лекційне заняття іншого магістра-практиканта.

Карта аналізу (рецензування) лекції*

Критерії оцінювання	Зміст критерію
Змістовність лекції	1. Науковий рівень, відповідність новітнім досягненням науки і практики
	2. Наявність узагальнень, переконливість
	3. Відображення дискусійних питань, постановка наукових проблем
	4. Відповідність лекції змісту програми
	5. Виховна роль
Професійна спрямованість	1. Формування професійного світогляду
	2. Розширення соціальної сутності проблемних питань
	3. Зв'язок лекційного матеріалу з професійними інтересами підготовки спеціалістів
Методичний рівень	1. Застосування методів і прийомів активізації пізнавальної діяльності студентів
	2. Використання елементів зворотного зв'язку
	3. Наявність міжпредметних і міжтематичних зв'язків при викладенні лекційного матеріалу
Структура лекції	1. Формулювання мети
	2. Наявність плану
	3. Наявність літературних джерел
	4. Чітка композиційна побудова (вступ, основна частина, висновок)
	5. Логічна послідовність і взаємозв'язок окремих частин лекції
	6. Відокремлення кожного питання плану при послідовному викладенні лекції
	7. Виділення головних ідей і мотивів
Стиль лекції	1. Ясність, чіткість і доступність викладання
	2. Темп викладення матеріалу
	3. Наочність інформації (плакати, таблиці)
	4. Оптимальне використання дошки
	5. Застосування технічних засобів
	6. Наявність мовного контакту з аудиторією
Майстерність лектора	1. Рівень вільного володіння лекційним матеріалом
	2. Емоційність, культура мовлення
	3. Зовнішній вигляд
	4. Поважне і тактовне ставлення до студентів
	5. Уміння зняти напруження і втому аудиторії

*Наведена карта аналізу відвіданої студентом лекції детально описана у кн.: Скок А.Г. Психолого-педагогічна практика магістрантів: Методичні рекомендації для студентів. – Чернігів: ЧДПУ імені Т.Г. Шевченка, 2008. – С. 12.

Методична схема для розробки плану-конспекту практичного/лабораторного заняття (можна оформити практичне заняття, скористувавшись навчально-методичною картою, зразок розробки – у Дод. Г)

Тема: _____

Кількість годин _____ Вид заняття: _____

Мета:

Дидактична: _____

Розвивальна: _____

Виховна: _____

Методи навчання: _____

Засоби навчання _____

Література: _____

1. Організаційна частина
2. Повідомлення теми, мети, завдання
3. Актуалізація опорних знань і контроль вихідного рівня знань студентів
4. Мотивація навчальної діяльності
5. Інструктування щодо роботи з методичним інструментарієм
6. Самостійне виконання завдань методики
7. Поточний контроль виконання роботи, консультативна робота
8. Слухання звітів про отримані результати
9. Узагальнення та систематизація знань, вмінь та навичок
10. Підведення підсумків заняття
11. Формулювання завдання для СРС (або домашнього завдання)

Викладач _____

Процес аналізу проведеного/відвіданого практичного/лабораторного заняття спрощується завдяки використанню Карти оцінювання практичних занять.

Карта аналізу (рецензування) практичного заняття*

<i>Критерії</i>	<i>Зміст критерію</i>
Змістовність практичного заняття	1. Відповідність теми практичного заняття змісту програми і навчальному плану
	2. Відповідність змісту практичного заняття сучасним проблемам практичної психології у даній галузі
	3. Рівень досягнення мети практичного заняття
	4. Рівень повноти розкриття питань теми
Структура практичного заняття	1. Визначення практичного заняття
	2. Визначення мети діяльності
	3. Надання методичних вказівок для самостійного виконання практичних завдань
	4. Надання переліку рекомендованої літератури для поглибленого вивчення окремих питань
	5. Організація процесу навчання студентів
	6. Організація зворотного зв'язку на етапах закріплення навчального досвіду
	7. Організація об'єктивного контролю навчальної діяльності студентів наприкінці практичного заняття
Методичний рівень	1. Застосування методів і прийомів активізації пізнавальної діяльності студентів
	2. Роз'яснення складних аспектів навчального матеріалу
	3. Надання наочної інформації
	4. Наявність елементів управління ходом проведення практичного заняття
	5. Використання елементів зворотного зв'язку на всіх етапах засвоєння навчального матеріалу
	6. Наявність методичних вказівок до самостійної підготовки до практичного заняття
	7. Наявність тестів для самоконтролю знань
Професійна спрямованість	1. Формування професійного світогляду студентів на занятті
	2. Розширення соціальної сутності проблемних питань
	3. Зв'язок практичного матеріалу з професійними інтересами підготовки спеціалістів
Майстерність викладача	1. Рівень володіння практичним матеріалом (вільно-утруднено)
	2. Уміння заохотити студентів до якіснішої навчальної діяльності
	3. Уміння організувати дискусію та обговорення навчального матеріалу
	4. Культура мовлення
	5. Поважне та тактовне ставлення до студентів
	6. Уміння зняти напруження і втому аудиторії

*Скок А.Г. Психолого-педагогічна практика магістрантів: Методичні рекомендації для студентів. – Чернігів: ЧДПУ імені Т.Г. Шевченка, 2008. – С. 15-16.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Бойко-Бузиль Ю.Ю. Методика викладання психології у вищій школі: [навч. посіб.] / Ю.Ю. Бойко-Бузиль, С.Л. Горбенко та ін. К.: Атіка, 2012. 272 с.
2. Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01.07.2014 р.)
3. Ляховець Л.О. Методика викладання психології: Навч.-метод. посібник для студентів вишів. Вид. 2-ге, допов. Чн.: НУ «ЧК» імені Т.Г. Шевченка, 2020, 162 с.
4. Положення про організацію та проведення практики у Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (схвалено на засіданні Вченої ради НУ «ЧК», імені Т.Г. Шевченка, протокол №10 від 25 квітня 2018 р.)
5. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: Навч. посібник. К.: ТОВ «Філ-студія», 2006. 320 с.
6. Програма виробничої (педагогічної) практики магістрів (спеціальність 053 «Психологія») / укладач доц. Л.О. Ляховець. – 2020.
7. Скок А.Г. Психолого-педагогічна практика магістрантів: Методичні рекомендації для студентів. Чернігів: ЧДПУ імені Т.Г. Шевченка, 2008. 68 с.

Додаткова

1. Александров А.А. Психодиагностика и психокоррекция. СПб.: Питер, 2008. 384 с.
2. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь-справочник по психодиагностике. 3-е изд. СПб.: Питер, 2007.
3. Васьківська С.В. Основи психологічного консультування: навч. посіб. К.: Ніка-Центр, 2011. 424 с.
4. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: навч. посіб. К.: Акадмвидав, 2006. 256 с.
5. Галян І.М. Психодиагностика: навч. посіб. К.: Академвидав, 2011. 464 с.
6. Герасимова В.С. Методика преподавания психологии: Курс лекций. М.: Осъ-89, 2007. 288 с.
7. Игумнов И.А. Психотерапия и психокоррекция детей и подростков. М.: Изд-во Ин-та психотерапии, 2000. 112 с.
8. Истратова О.Н., Эксакусто Т.В. Справочник по групповой психокоррекции. 2-е изд. Р-на-Д.: Феникс, 2008. 443 с.
9. Каліна Н.Ф. Психотерапія: підручник. К.: Академвидав, 2010. 280 с.
10. Кузікова С.Б. Основи психокорекції: навч. посіб. К.: Академвидав, 2012. 320 с.
11. Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції: навч. пособ. Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. 384 с.

12. Леденева Ю.Е., Шиянова Т.И. Методика преподавания психологии: Учеб. пособие для студентов вузов. Ставрополь: СКСИ, 2005.
13. Лунина В.В. Методика преподавания психологии: Учеб. пособие для студентов вузов. Элиста, 2008. 108 с.
14. Лызь Н.А. Методика преподавания психологии: Учеб. пособие. Ростов-на/Д.: Феникс, 2009. 414 с.
15. Пахальян В.Э. Групповой психологический тренинг. СПб., 2006. 224 с.
16. Малкина-Пых И.Г. Психологическая помощь в кризисных ситуациях. М.: Изд-во «Эксмо», 2005. 960 с.
17. Методичні рекомендації до проведення науково-педагогічної практики магістрів спеціальності 053 «Психологія». Упоряд., ред. Л.Д. Заграй, Г.М. Федоришин. Івано-Франківськ. 2017. 40 с.
18. Психологічне консультування та корекція. Модульно-рейтинговий курс: навч. посіб. К: ВД «Професіонал», 2005. 656 с.
19. Рудестам К. Групповая психотерапия. Коррекционные группы: теория и практика. СПб.: Питер Ком, 1998. 754 с.
20. Савчин М. Педагогічна психологія: навч. посіб. К.: Академвидав, 2007. 424 с.
21. Степанов О.М., Фіцула М.М. Основи психології і педагогіки: навч. посіб. 3-тє вид., допов. К.: Акадмвидав, 2012. 528 с.
22. Фопель К.В. Психологические группы. М.: Генезис, 2008. 253 с.
23. Эксакусто Т.В. Практикум по групповой психокоррекции: тренинги, упражнения, ролевые игры. 3-е изд. Р-на-Д.: Феникс, 2010. 339 с.
24. Яценко Т.С. Теорія і практика групової психокорекції. Активно соціально-психологічне навчання: навч. посіб. К.: Вища шк., 2004. 679 с.
25. Яценко Т.С., Калачник І.В., Чорнуха І.О. Арт-терапевтичні технології в роботі психолога. К.: Марич, 2009. 68 с.

Електронні ресурси

1. Ляудис В.Я. Методика преподавания психологии: учеб. пособие. 3-е изд., испр. и доп. – М.: Изд-во УРАО, 2000. URL: http://pedlib.ru/Books/2/0238/2_0238-23.shtml
2. Основи психологічного консультування (лекційний курс): навч.-метод. посіб. для студентів спец. «Практична психологія»/ укладачі Б.А. Якимчук, І.А. Якимчук. – Умань: ПП Жовтий О.О., 2013. 204 с. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/232/1/ОСНОВИ%20ПСИХОЛОГІЧНОГО%20КОНСУЛЬТУВАННЯ.pdf>
3. Положення про організацію та проведення практики студентів Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (від 25.04.2018 р.). URL: <https://drive.google.com/file/d/1g-H1qke7302Kluyk-W8Ug7jNeIXUuJCW/view>
4. Про освіту: Закон України № 2145-VIII. 05.09.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
5. Хомич Г.О., Ткач Р.М. Основи психологічного консультування: навч. посіб. – К.: МАУП, 2004. – 152 с. URL: https://lkkeip.at.ua/_ld/1/146_up_31.pdf

ДОДАТКИ

Додаток А

ЗРАЗОК НАПИСАННЯ ЗАЯВИ ПРО ВИБІР АЛЬТЕРНАТИВНОЇ БАЗИ ПРАКТИКИ

Декану
психолого-педагогічного факультету
доц. Скок А.Г.
студентки(-та) 51 гр.,
денної форми навчання,
спеціальності 053 «Психологія»

(ППП повністю)

Заява

Прошу дозволити мені проходити виробничу (педагогічну)
практику на базі _____

(повна і правильна назва організації/установи/підприємства, де проходитиме практика)

у період з __.__.202__ р. по __.__.202__ р. (6 тижнів).

Індивідуальні завдання виробничої (педагогічної) практики
зобов'язуюсь виконати вчасно і в повному обсязі.

дата

підпис/розшифровка

**ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ КЛОПОТАННЯ*,
ЯКЕ МАГІСТР ПРИНОСИТЬ
З АЛЬТЕРНАТИВНОЇ БАЗИ ПРАКТИКИ**

*(офіційний бланк альтернативної бази практики, якщо він є, повна назва бази
практики, юридична адреса, код ЄДРПОУ, якщо він є)*

Декану психолого-педагогічного факультету
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
Аллі СКОК

*Про проходження
виробничої (педагогічної) практики*

Прошу Вас направити для проходження виробничої
(педагогічної) практики на базі _____

(офіційна і повна назва організації)

Іванову Іванну Іванівну, студентку 51 гр. магістратури, спеціальності
053 «Психологія» психолого-педагогічного факультету
Національного університету «Чернігівський колегіум» імені
Т.Г. Шевченка терміном з __.__.202_ р. по __.__.202_ р. (6 тижнів)
на безоплатній основі.

Методичну допомогу Івановій І.І. гарантуємо.

Посадова особа

М.П.

Підпис/Розшифровка

*Клопотання оформляється на офіційному бланку організації/установи/
закладу, містить повні реквізити конкретного підприємства.

Клопотання підписується керівником альтернативної бази практики або
його заступником та скріплюється печаткою.

**ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО АРКУШУ
ЩОДЕННИКА ПРАКТИКИ**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка**

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра загальної, вікової та соціальної психології імені М.А. Скока

**ЩОДЕННИК З ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ)
ПРАКТИКИ МАГІСТРА**

Студента(-тки) I курсу магістратури,
5_ гр. денної (заочної)
форми навчання
спеціальність 053 «Психологія»

ППП (повністю)

Методист кафедри загальної, вікової
та соціальної психології:
доц. Ляховець Л.О.

Щоденник розпочатий: __.__.202__ р.
Щоденник закінчений: __.__.202__ р.

Чернігів-202__

**ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ
ЩОДЕННИКА ПРАКТИКИ МАГІСТРА
ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН РОБОТИ МАГІСТРА**

<i>Дні т-ня</i>	<i>План роботи магістра-практиканта з . . .202 по . . .202 р. (6 чи 4 тижні)</i>					
	<i>1-й т-нь</i>	<i>2-й т-нь</i>	<i>3-й т-нь</i>	<i>4-й т-нь</i>	<i>5-й т-нь</i>	<i>6-й т-нь</i>
Пн	Вивчення змісту, форм, напрямків діяльності кафедри.	Відвідування занять з таких навчальних дисциплін (<i>перелік</i>)..., які	Самостійне проведення заняття (лекції) з конкретної дисциплін.	Оформлення звітної документації		
Вт	Вивчення документів планування і обліку навчального навантаження	проводяться викладачами кафедри (<i>ППП викладачів</i>)	Складання списку публікацій з обраної магістром навчальної дисципліни	Оформлення звітної документації		
Ср	Ознайомлення з навчально-методичними матеріалами.	Спостереження за проведенням заняття з конкретної дисципліни викладачем кафедри.	Самостійне проведення заняття (практичного) з конкретної дисципліни	Оформлення характеристики на магістра-практиканта (<i>для студ. заочного відділення</i>).		
Чт	Вивчення програм нормативних навчальних дисциплін, курсів за вибором ЗВО і студентів.	Підготовка до заняття (лекції та практичного), яке проводитиметься магістром самостійно	Відвідування заняття, проведеного іншим магістром-практикант (з метою спостереження, аналізу)	Підготовка матеріалів для участі в організації Тижня Психології на ППФ (квітень 202_ р.)		
Пт	Вивчення науково-методичних матеріалів та розробок викладачів кафедри.	Розробка конспекту лекції та практичного з навч. дисциплін, які проводитимуться магістром самостійно.	Розробка начальнометод. матеріалів з організації СРС при вивченні обраної психол. дисципліни.	Участь у науково-практичній конференції (за підсумками проходження практики).		
Сб	Вивчення науково-метод....	Розробка конспекту лекції та....	Розробка начальнометод. матер.			

Додаток Г (продовження)

**ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ
ЩОДЕННИКА ПРАКТИКИ МАГІСТРА**

ОБЛІК РОБОТИ, ПРОВЕДЕНОЇ
МАГІСТРОМ-ПРАКТИКАНТОМ

<i>№ з/п</i>	<i>Тиждень/ Дата</i>	<i>Зміст проведеної роботи</i>	<i>Вид роботи</i>
1.	1-й тиждень __._.202_	Вивчення змісту, форм, напрямків діяльності кафедри загальної, вікової та соціальної психології	Дослідницька
2.	__._.202_	Ознайомлення з навчально-методичними матеріалами (документи планування й обліку навчального навантаження; протоколи засідань кафедри; індивідуальні плани роботи і звіти викладачів; нормативні і регламентуючі документи)	Дослідницька (робота з документами)
3.	__._.202_	Ознайомлення з навчально-методичними матеріалами (підручниками, науковою продукцією співробітників кафедри, навчально-методичними посібниками і методичними рекомендаціями)	Дослідницька
4.	__._.202_	Вивчення програм нормативних навчальних дисциплін та курсів за вибором ЗВО та за вибором студентів, які викладаються фахівцями кафедри	Дослідницька
5.	__._.202_	Вивчення робочих програм з курсів (наприклад, «Вікова психологія», «Соціальна психологія особистості», тобто з конкретних дисциплін, які магістр обрав для самостійного проведення занять з них)	Дослідницька
6.	__._.202_	Вивчення робочих програм з курсів...	Дослідницька
7.	2-й тиждень __._.202_	Відвідано заняття (лекція) з дисципліни «Вікова психологія» (21-22 гр., спеціальність «Психологія», викл. доц. Ляховець Л.О.)	Педагогічна
8.	__._.202_	Відвідано практичне заняття з дисципліни «Соціальна психологія особистості» (спецкурс за вибором; 21-22 гр., спец-ть «Психологія», викл. доц. Ляховець Л.О.)	Педагогічна
	...		Педагогічна

<i>№ з/п</i>	<i>Тиждень/ Дата</i>	<i>Зміст проведеної роботи</i>	<i>Вид роботи</i>
	14.03.20	Розробка конспекту лекції з вікової психології на тему: «Психологічні особливості становлення особистості на етапі юності» (для студентів 2-го курсу)	Педагогічна
	3-й тиждень __._.202_		Методична
	...		Методична
	__._.202_		Методична
	4-й тиждень __._.202_		Організаційна
	__._.202_		Організаційна
	__._.202_		Організаційна
	__._.202_		Організаційна
	5-й тиждень __._.202_		
	__._.202_		
	6-й тиждень __._.202_		Оформлення звітності

Додаток Г (закінчення)

**ЗАЛІКОВИЙ ЛИСТ РЕЗУЛЬТАТІВ
ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ**

Магістра 1-го курсу, _____ групи, *денного/заочного* відділення,
спеціальності 053 «Психологія» психолого-педагогічного
факультету

ППП (повністю) _____

Місце проходження практики: кафедра загальної, вікової та соціальної психології, ППФ, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (АБО повну офіційну назву альтернативної бази практики).

Термін проходження практики: __.__.202_ р. – __.__.202_ р.
(6 тижнів на денному відділенні) / (або 4 тижні на заочному відділенні).

1. ВІДВІДАНИ ЛЕКЦІЙНІ/ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

№ з/п	Тема лекційного/практичного заняття	Факультет, група	Дата проведення	ППП і підпис викладача, який проводив заняття
1.				
2.				

**2. ЗАЛІКОВІ ЛЕКЦІЙНІ/ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ, ПРОВЕДЕНІ
МАГІСТРОМ-ПРАКТИКАНТОМ**

№ з/п	Дата проведення	Фак-тет, група	Тема заняття	Оцінка	ППП викладача, який оцінював/методиста	Підпис
1.						
2.						

3. РЕЦЕНЗІЯ ВІДВІДАНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАНЯТТЯ

№ з/п	Дата проведення	Фак-тет, група	Тема заняття/форма (лекція, практичне, практичне з елементами тренінгу ін.)	Оцінка рецензента/ (самооцінка)	ППП магістра-рецензента	Підпис магістра-рецензента
1.						
2.						

Додаток Д

**ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО АРКУШУ
ПЛАНУ-КОНСПЕКТУ ЛЕКЦІЇ ТА ПРИКЛАД РОЗРОБКИ
ПЛАНУ-КОНСПЕКТУ ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ**

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка**

Психолого-педагогічний факультет

Кафедра загальної, вікової та соціальної психології
імені М.А. Скока

ЗАТВЕРДЖУЮ

Викладач _____

(к. пс. н., доц.)

«___» _____ 202_ р.

ПЛАН-КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЇ
з курсу (назва дисципліни)
на тему ... (назва),
проведеної(-го) в ... групі
__._. 202_ року

Склав (склала)

студент (-ка) _____ групи
денного (заочного) відділення,
спеціальність: 053 «Психологія»
(прізвище ім'я)

Перевірив(-ла):

(прізвище та ініціали методиста
від кафедри)

Кількість балів _____

Підпис викладача _____

Тема: Психологічні особливості дорослої людини

Кількість годин: 2

Вид заняття: лекція

Мета заняття:

– навчальна: ознайомити студентів із дорослістю як психологічним періодом, оволодіти знаннями про ознаки дорослості та особливості періодизації;

– виховна: виховувати інтерес до вивчення особливостей дорослості як до важливого психологічного періоду людини;

– розвивальна: володіти знаннями про вікові періодизації особистості, навичками аналізу та фільтрації інформації.

Міжпредметні зв'язки: акмеологія, соціальна, загальна та диференційна психологія.

Матеріально-технічне забезпечення заняття: друковані матеріали, мультимедійне обладнання, презентація, відео-матеріали, схеми та таблиці до теми.

Організація заняття: вітання, перевірка явки студентів і готовність аудиторії до заняття.

Мотивація: обґрунтувати необхідність вивчення вікової періодизації задля підвищення рівня знань у віковій психології.

План

1. Дорослість: поняття та ознаки.

2. Періодизація дорослості.

3. Розвиток дорослої людини.

3.1. Психофізіологічний та пізнавальний.

3.2. Соціальний.

Активізація розумових здібностей: бесіда про різні підходи до розуміння дорослості, аналіз відмінностей дорослішання у чоловіків та жінок.

Самостійна робота: охарактеризувати кризу дорослості.

Домашнє завдання: опрацювати додаткові джерела та знайти цікаві факти про період дорослості.

Література:

1. Павелків Р.В. Вікова психологія. – К.: Кондор, 2015. – 469 с. – Розділ 10, 11.

2. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія. – К.: Академ-видав, 2005. – 202 с. – Розділ 4.

3. Сергєєнкова О.П. Вікова психологія / О.П. Сергєєнкова, О.А. Столярчук, О.П. Коханова, О.В. Пасєка – К.: Центр учбової літератури, 2012 – 376 с. – Розділ 3.3-3.4

4. Вікова і педагогічна психологія : навчальний посібник / В. М. Поліщук. – Вид. 3-тє, виправ. – Суми : Університетська книга, 2010. – 352 с.

Викладач: магістр (ПП)

■➔ ЗМІСТ ЛЕКЦІЇ

1. Дорослість: поняття та ознаки

Проблема психічного розвитку дорослої людини займає чільне місце в сучасних вітчизняних і зарубіжних теоретико-емпіричних дослідженнях. Період дорослості займає більшу частину життєвого шляху людини й охоплює три етапи: молодість, зрілість та старість. Кожен етап дорослості опосередковується накопиченим життєвим досвідом і утвореними індивідуально-типологічними рисами. Тому цілком правильною є точка зору, що з віком індивідуальний розвиток дорослої людини набуває своєрідно-індивідуалізованого характеру.

1. **Дорослість** – «найбільш тривалий період онтогенезу людини від моменту завершення юності до початку старіння, який характеризується досягненням найвищого розвитку фізичних, духовних, інтелектуальних здібностей, високої світоглядної зрілості, сформованості життєвої позиції і здатності контролювати свої бажання, емоції та почуття».
2. **Період дорослості** – найбільш довгий період онтогенезу. Його ділять на три стадії: молодість, середня дорослість, пізня дорослість (старість).
3. **Доросла особистість** – це людина, що активно опановує і свідомо перетворює природу, суспільство і власну індивідуальність, яка має унікальне динамічне співвідношення просторово-часових орієнтацій, потребо-вольових переживань, змістових спрямувань, рівнів опанування й форм реалізації діяльності.

Питання до студентів

Чи тотожні, на Вашу думку, поняття «дорослість» і «зрілість»? Свою відповідь поясніть.

Відмітимо, що поняття «дорослість» та «зрілість» не є тотожними. Зрілість – це найбільш соціально активний та продуктивний період життєдіяльності, коли може бути здійснена тенденція до найвищого рівня розвитку інтелекту та особистості. Древні греки називали цей період та стан душі «акме», що означає «вершина», найвищий ступінь.

В теорії Е. Еріксона **зрілість** – це вік «здійснення діянь», найбільш повний розквіт, коли людина стає тотожною сама собі. Головні лінії розвитку людини середніх років – це генеративність та незаспокоєність. Робота та турбота – основні турботи зрілих людей. Якщо особистість виявляється «заспокоєною» в якомусь сенсі, то починається застій та деградація, які проявляються в інфантильності та самопоглинутості.

Ознаки дорослості:

- новий характер розвитку, який тепер менше залежить від фізичного зростання та когнітивного удосконалення;
- здатність реагувати на зміни та успішно пристосовуватись до нових умов, позитивно розв'язувати протиріччя та труднощі;
- подолання залежності та здатність брати відповідальність за себе та за інших;
- деякі риси характеру (твердість, розсудливість, надійність, чесність, тощо);
- соціальні та культурні орієнтири (ролі, ставлення) для визначення успішності розвитку.

Г. Олпорт вважав, що зрілість особистості визначається ступенем функціональної автономії її мотивації. Дорослий індивід здоровий і продуктивний, якщо він перевершив ранні (дитячі) форми мотивації і діє цілком усвідомлено:

- інтерес до зовнішнього світу, сильно розширене почуття Я; теплота (співчуття, повага, терпимість) у відношенні до інших;
- почуття фундаментальної емоційної безпеки (прийняття себе, самоконтроль);
- реалістичне сприйняття дійсності і активність у діях;
- самооб'єктивація (саморозуміння), привнесення свого внутрішнього досвіду в ситуацію, що наразі переживається, і почуття гумору;
- «філософія життя», яка впорядковує, систематизує досвід і повідомляє сенс індивідуальним вчинків.

К. Хорні наводить дані, з яких видно, як у міру дорослішання змінюються цінності молодих людей.

Чоловіки		Жінки	
20-23 роки	30-33 роки	20-23 роки	30-33 роки
Творчість	Сім'я	Любов	Сім'я
Цікава робота	Здоров'я	Сім'я	Упевненість у собі
Любов	Матеріальне благополуччя	Хороші друзі	Творчість
Сім'я	Продуктивне життя	Цікава робота	Терпимість та чуйність
Хороші друзі	Тверда воля	Творчість	Хороші друзі
Воля	Життєрадісність	Пізнання	Широта поглядів, освіченість

Питання до студентів

Як ви вважаєте, чи є психологічна різниця у дорослішанні чоловіків та жінок?

2. Періодизація дорослості

Широко відомим є підхід американського психолога Д. Левінсона, який намагався виявити стійкі, закономірні характеристики розвитку дорослої людини та виділити періоди, коли людині необхідно вирішити певні завдання і створити нові життєві структури. В результаті в життєвому циклі чоловіка було виділено три головні ери. Протягом кожної ери індивідуум будує структуру життя, реалізує її в способі життя доти, поки не вичерпує всі завдання, та переходить на наступний етап.

Д. Левінсон виділив переходи:

- до ранньої дорослості (17-22 роки);
- перехід 30-річчя (28-33 роки);
- до середньої дорослості (40-45 років);
- перехід 50-річчя (50-55 років);
- до пізньої дорослості (60-65 років)

Американська дослідниця Г. Шихі підтвердила висновки Д. Левінсона і описала такі кризи:

20-22 роки – перехід до ранньої дорослості, «відривання від батьківського коріння». Основні завдання і проблеми молодості (наступного за кризою етапу): уточнення життєвих планів та початок їх здійснення, пошуки себе та вироблення індивідуальності, пошуки партнера та створення сім'ї, спеціалізація та набуття майстерності в професійній діяльності;

криза 30-ти років – перехід до середньої дорослості, пов'язаний з розходженням між областю можливого та наявного, яке переживається як сумніви та стурбованість. Намагаючись перебороти неприємні почуття, людина приходить до переоцінки раніше зроблених виборів, що приводить до корінних змін в способі життя, розпаду шлюбів, професійної переорієнтації. Але без особистісної переорієнтації та глибокої рефлексії ці зміни часто є лише ілюзорними виходами з кризи;

період після 30 років – «корні та розширення» – пов'язаний з вирішенням житлових проблем, просуванням по службовій драбині, розширенням соціальних зв'язків та поступовим прийняттям власного Я;

криза 40 років – криза середини життя – проявляється у зміні ставлення до того, що раніше здавалось важливим, цікавим чи, навпаки, відштовхуючим. Переживається у вигляді нетотожності самому собі (того, що став іншим).

Одна з перших періодизацій також належить **Ш. Бюлер**, яка побудована на засадах самовизначення:

- 1) 16-20 років – передує самовизначенню;
- 2) 16-20 – 25-30 років – фаза проб та пошуків (професії, супутника життя, тощо). Життєві цілі часто нереалістичні та змінні;
- 3) 25-30 – 45-50 років – пора зрілості: людина знаходить своє діло та будує сім'ю. Суб'єктивно цей вік переживається як апогей життя, бажання стають реалістичними, оцінки тверезими. Встановлюється самооцінка, яка відображує результати життєвого шляху;
- 4) 45-50 – 65-70 – людина, що старіє: завершення професійної діяльності, зникнення активного самовизначення та постановки цілей;
- 5) старше 70 років – стара людина: звернення до минулого та бажання спокою.

Уотерінг виділяє семилітні фази в житті дорослої людини:

21-28 – завоювання життєвого базису;

28-35 – підтвердження та порівняння знайдених основ життя;

35-42 – друга статева зрілість, переорієнтація в професійних цілях;

42-49 – маніакально-депресивний період;

49-56 – боротьба з власним «заходом»;

56-63 – мудрість;

63-70 – кульмінація життя, «друга молодість».

Питання до студентів

Чи погоджуєтесь ви з усіма періодизаціями? Яка, на вашу думку, є найбільш компетентною?

3. Розвиток дорослої людини

3.1. Психофізіологічний та пізнавальний розвиток

У дослідженні, яке було проведено під керівництвом Б.Г. Ананьєва, виявлено такі особливості механізмів розвитку психічних функцій:

1) розвиток психофізіологічних функцій носить **двофазний характер**.

Перша фаза (фронтальний прогрес у розвитку функцій) триває від народження до середньої дорослості.

Друга (спеціалізація психофізіологічних функцій) починає активно проявлятися після 26 років, а з 30 – домінує, що пов'язано з розширенням життєвого досвіду та професійної майстерності;

2) **складна, суперечлива структура розвитку** психофізіологічних та психологічних функцій включає сумісність процесів підвищення, стабілізації та зниження рівня окремих функцій та пізнавальних здібностей;

3) **гетерохронність** (нерівномірність) розвитку – неспівпадаючий темп розвитку психічних функцій та сторін діяльності. Ці особливості проявляються й у розвитку пізнавальних процесів: якщо з 18 до 25 років відбувається посилений розвиток психічних функцій (фронтальний прогрес), то після 30 років спостерігається стабілізація та зменшення можливостей новоутворень, у зв'язку з посиленням жорсткості зв'язків між функціями.

Середній максимум творчої активності в науці приходить на 35-39 років (для математики, фізики, хімії пік творчих досягнень зафіксовано до 30-34 років; для геологів та медиків – в 35-39 років, а для філософії, психології, політики – між 40 та 55 роками). Велике значення для збереження пізнавальних функцій мають ціннісні орієнтації дорослих.

Як вказує О.К. Канатов, така установка, як прагнення не зупинятись на досягнутому, пошук інформації позитивно впливає на розвиток образного мислення. Установка на підвищення професійного рівня сприяє підвищенню рівня практичного, а також вербально-логічного мислення.

Найважливішими факторами підвищення інтелектуального потенціалу в період дорослості є: рівень освіти, прагнення до підвищення свого освітнього рівня, вид і характер професійної діяльності.

Крім того, відмічається поступове удосконалення та гнучке використання інтелекту для вирішення все більш складних завдань на різних вікових етапах, здатність до суджень, розвиток смислових систем, які набувають все більш індивідуального характеру.

3.2. Соціальна ситуація розвитку

Передбачає включення людини у сферу суспільного виробництва, у сферу трудової діяльності, а також створення сім'ї та виховання дітей. Внутрішня ситуація характеризується прагненням до самостійності, незалежності і відповідальності. Усвідомлення особистісної відповідальності за своє життя та життя близьких та готовність прийняти цю відповідальність – ключові переживання соціальної ситуації розвитку зрілості. Провідною діяльністю цього періоду є труд. З позицій акмеології уточнюється, що провідною діяльністю стає не просто включення в виробничу діяльність суспільства, а максимальна реалізація сутнісних сил людини в ході такої діяльності (О.О. Бодальов).

Таким чином, йдеться про прагнення до досягнення людини у різних сферах – фізичній, моральній, інтелектуальній, професійній. З ціннісної сторони дорослість пов'язують з відтворенням та творчістю в системі суспільних діяльностей та в системі екзистенціальних цінностей (В.І. Слободчиков, Г.А. Цукерман).

Додаток Е

**ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО АРКУШУ
ПЛАНУ-КОНСПЕКТУ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ
ТА ПРИКЛАД РОЗРОБКИ ПЛАНУ-КОНСПЕКТУ
ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ**

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка**

Психолого-педагогічний факультет

Кафедра загальної, вікової та соціальної психології імені М.А. Скока

ЗАТВЕРДЖУЮ

Викладач _____

(к. пс. н., доц.)

«___» _____ 202_ р.

**ПЛАН-КОНСПЕКТ
ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ**
з курсу ... (назва дисципліни)
на тему ... (назва),
проведеної(-го) в ... групі
__ . __ . 202_ року

Склав (склала)

студент (-ка) _____ групи
денного (заочного) відділення,
спеціальність: 053 «Психологія»
(прізвище ім'я)

Перевірив(-ла):

(прізвище та ініціали методиста
від кафедри)

Кількість балів _____

Підпис викладача _____

Дисципліна: Методика викладання психології

Вид заняття: комбіноване практичне заняття

Група: 51 група психолого-педагогічного факультету

Дата: 02.12.2019

Тривалість заняття: 1 год. 20 хв.

Місце проведення: аудиторія

Тема: Активні методи навчання психології

Мета: оволодіти знаннями про активні методи навчання та знати їх особливості, доцільно обирати та застосовувати методи у фаховій діяльності.

Знати: основні методи активізації навчально-пізнавальної діяльності, визначати їхні характерні особливості, виокремлювати основні позитивні та негативні аспекти цих методів.

Уміти: чітко розрізняти основні поняття, обирати найбільш доречні методи навчання та найбільш ефективні засоби для їх реалізації

Міжпредметні зв'язки: педагогіка, педагогічна психологія, дидактика.

Навчально-методичне забезпечення заняття: друковані матеріали, мультимедійна дошка, ноутбук, проектор, презентація з планом.

ХІД ЗАНЯТТЯ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНА ЧАСТИНА (5-7 хв.)

- привітання викладача зі студентами;
- перевірка присутніх;
- налаштування техніки;
- визначення підготовленості групи до заняття.

II. МОТИВАЦІЯ ТА СТИМУЛЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ (5 хв.)

- Повідомлення теми, мети та завдань.

Тема: активні методи навчання

Мета: оволодіти знаннями про активні методи навчання та знати їх особливості, доцільно обирати та застосовувати методи у фаховій діяльності.

Основні завдання:

1. Охарактеризувати основні методи активізації навчально-пізнавальної діяльності
2. Визначити їхні характерні особливості
3. Виокремити основні позитивні та негативні аспекти методів.
 - Актуалізація опорних знань:
 - фронтальне опитування:
4. Дайте визначення поняттю «навчання» та «учіння».

***Навчання** – цілеспрямовано організоване наuczіння. Це процес взаємодії між тим, хто навчає і тим, кого навчають, в результаті якого появляються знання, уміння, навички, здійснюється психічний і особистісний розвиток учнів; цілеспрямована передача підростаючому поколінню інтелектуального і професійного досвіду.*

***Учіння** – цілеспрямоване засвоєння соціального досвіду, це діяльність особистості, ціль якої наuczіння; діяльність активна.*

****Наuczіння** – процес і результат здобування індивідуального досвіду.*

1. Що таке метод?
2. Чи є різниця між поняттями «метод», «методика» та «методологія»?

Метод – спосіб пізнання, дослідження або практичного здійснення чогось.

Методика

1. Сукупність способів і прийомів доцільного проведення будь-якої роботи.

2. Вчення про методи викладання певної науки, предмета.

Методологія – вчення про науковий метод пізнання й перетворення світу або про методи, що застосовуються в окремих науках.

•Мотивація вивчення теми:

– бесіда, що передбачає з'ясування значущості теми і її професійну спрямованість.

•Повідомлення плану заняття:

1. Методи програмованого навчання.

2. Методи проблемного навчання.

3. Методи інтерактивного навчання.

ІІІ. ОБГОВОРЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПИТАНЬ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ (55-60 хв.)

•Вступне слово (до 5 хв.):

Основа психологічної теорії навчання – це активна пізнавальна діяльність самого учня, що приводить до формування уміння творчо мислити, використовуючи придбані в процесі діяльності знання, навички та вміння.

Методика викладання може бути дієвою тоді, коли вона будується на методах і прийомах, які активізують діяльність самого учня, перш за все розумову, і служить розумовому розвитку особистості.

Саме активні методи навчання і є відповідь дидактики на потребу природних законів засвоєння знань, відкритих психологічною наукою, і саме вони забезпечують затверджені системи розвивального навчання у ЗВО.

З позиції психології їх можна розділити на «три групи методів»

– методи програмованого навчання;

– методи проблемного навчання;

– методи інтерактивного (комунікативного) навчання.

•**Розгляд основних питань практичного заняття** (питання подаються у вигляді презентації за допомогою використання мультимедійної дошки).

Можливий інший варіант розгляду: студентам надається роздатковий матеріал (див. Додаток 1 до заняття), а фронтальне опитування чи постановка проблемних питань здійснюється з використанням матеріалу Додатку 1.

1. Методи програмованого навчання.

•**Розповідь студента (5-7 хв.)**

•**Бесіда:** *Які є позитивні та негативні аспекти програмного навчання?(3-5 хв.)*

2. Методи проблемного навчання.

•**Розповідь студента (5 хв.)**

Бесіда: *Як ви вважаєте для яких конкретних професійних ситуацій буде доречним використання саме таких методів? (3 хв.)*

Практичне завдання. Студентам пропонується прочитати статтю «*Технологія проблемного навчання у закладі вищої освіти*» та надається завдання виокремити особливості проблемного навчання (7-10 хв.)

3. Методи інтерактивного навчання.

•**Розповідь студента (10 хв.)**

•**Дискусія:** *«Які методи на вашу думку є найефективнішими?» (3-5 хв.)*

IV. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ ЗАНЯТТЯ (8-10 хв.)

•Повідомлення про виконання запланованої мети, завдань заняття (2 хв.).

•Аналіз того, що було розглянуто (3 хв.).

•Мотивація діяльності групи (2 хв.).

•Оцінювання роботи студентів (1 хв.).

V. ПОВІДОМЛЕННЯ ДОМАШНЬОГО ЗАВДАННЯ (2 хв.)

Підготувати порівняльну таблицю розглянутих методів активного навчання.

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

Практичне заняття 1.

Активні методи навчання психології

Мета: оволодіти знаннями про методи активізації навчально-пізнавальної діяльності, спрямовані на розвиток у студентів творчого самостійного мислення і здатності кваліфіковано розв'язувати професійні задачі. Зазначені знання сприяють розвитку умінь ефективно та доцільно застосовувати їх у фаховій діяльності.

Знати: класифікацію сучасних методів активізації навчально-пізнавальної діяльності (імітаційні – не імітаційні методи), визначати їх характерні особливості, виокремлювати основні позитивні та негативні аспекти цих методів. Оволодіти знаннями про основні риси й закономірності наступних концепцій навчання: програмоване, проблемне, інтерактивне.

Уміти: чітко розрізняти наступні фундаментальні категорії загальної дидактики: «навчання», «процес навчання», «учіння», «викладання». Адекватно застосовувати методи активізації навчально-пізнавальної діяльності; знаходити найбільш ефективні засоби вирішення психологічних задач, пов'язаних з проблемами навчання; здійснювати вибір і реалізацію продуктивних моделей, алгоритму і технологій, характерних для програмуючого, проблемного та інтерактивного навчання.

Ключові поняття: метод, діяльність, навчання, проблемна задача, проблемне завдання, проблемне питання, інтерактивне навчання, проблемне навчання, програмоване навчання, учіння.

■► *План:*

1. Методи програмованого навчання.
2. Методи проблемного навчання.
3. Методи інтерактивного навчання

Теми рефератів

1. Теоретико-методологічні основи розвивального навчання (В.В. Давидов).
2. Теоретичний аналіз діяльнісного підходу у психології. Школа О.М. Леонтьєва.

3. Теорія програмованого навчання П.Я. Гальперіна.
4. Особистісно-орієнтована концепція навчання.

Література

Основна

1. Карандашев В.Н. Методика преподавания психологии: Учебное пособие. – СПб.: Питер, 2005. – С. 116-121.
2. Педагогика и психология высшей школы: Учебное пособие/ Отв. ред. М.В. Буланова-Топоркова. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2002. – п. 5.2.
3. Педагогика и психология высшей школы / Отв. ред. С.И. Самыгин: Учебное пособие. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1998. – С. 89-98.
4. Скок А.Г. Психолого-педагогічна практика магістрантів: Методичні рекомендації. – Чернігів: ЧДПУ імені Т.Г. Шевченка, 2008. – С. 15-16; 62-66.

Додаткова

1. Бадмаев Б.Ц. Методика преподавания психологии / Б.Ц. Бадмаев. – М.: Гуманитарный изд. центр ВЛАДОС, 2001. – 304 с.
2. Дьяченко М.И., Кандыбович Л.А. Психологические особенности деятельности преподавателя вуза при подготовке и чтении лекции, проведении семинаров и экзаменов. URL: // <http://www.detskiysad.ru/ped/vshk11.html>
3. Ляудис В.Я. Методика преподавания психология. – М., 2008.
4. Попова М.В. Психология как учебный предмет в школе: Учебно-методическое пособие. – М.: ВЛАДОС, 2000. – 288 с.
5. Смирнов С.Д. Педагогика и психология высшего образования: от деятельности к личности. – М.: Апрель Пресс, 2001.

Питання для обговорення

1. Що на вашу думку є основою психологічної теорії навчання?
2. Який метод на вашу думку є найефективнішим для навчання студентів-психологів?
3. Що є умовами для створення проблемних ситуацій?
4. Які особливості має проблемне навчання?
5. Які основні методологічні засоби програмованого навчання?

МАТЕРІАЛИ ДО ПИТАНЬ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

1. Методи програмованого навчання

Програмоване навчання з його специфічними методами зародилося в 50-х роках у США (Б.Ф. Скіннер) і відповідало ідеї підвищення ефективності управління процесом навчання при використанні для цього сучасних досягнень експериментальної психології. Передбачалося перебудувати традиційне навчання за рахунок уточнення цілей, завдань, способів вирішення, форм контролю і заохочення навчальних дій учнів і надання цим діям характеру чітких операцій, доступних управління. Коротше кажучи, програмоване навчання уточнюються цілі і завдання навчання і операціонує навчальну діяльність, що призводить до вирішення цих завдань та досягнення поставлених при цьому цілей. Яка особливість програмування навчання відповідно до даної теорії? Психологічна структура будь-якої діяльності – це її цілі, засоби її досягнення і кінцевий результат, в якому реалізується мета. Програмоване навчання діяльності – це необхідність вибрати певні засоби для досягнення мети і організувати керований процес виконання цієї діяльності, щоб учень зміг довести її до отримання задуманого (наміченого у цільовій настанові) результату.

Діяльність (будь-яка) складається з двох частин: орієнтовної і виконавчої. Навчити людину нової діяльності – це значить створити в її свідомості орієнтовну основу (знання, уявлення про діяльність) для правильного виконання її виконавчої частини. Для навчання безпомилкового виконання виконавчої частини незнайомої дії учневі вручається схема орієнтовної основи дії (ООД) з докладним зазначенням порядку виконання всіх операцій у потрібній послідовності і з потрібною якістю. Схема ООД і є жорстка програма навчання виконання дії. Але цього недостатньо. Крім цього, учню необхідно дати навчальні завдання, вирішуючи які, він буде виконувати зазначене дію в самих різних варіаціях, що диктуються різноманітністю умов поставлених завдань. Ці задачі складають другу частину програмування навчання: якщо за схемою ООД учень орієнтується в загальній логіці виконання діяльності, то ретельно підібрана система задач моделює різноманітні умови виконання даної діяльності, тобто орієнтує його в різноманітності цих умов, обмежених тим не менш конкретною метою діяльності, втілювалася в її кінцевий результат.

Отже, основними методологічними засобами програмованого навчання, організованого у відповідності з теорією поетапного формування розумових дій, є:

1) схема орієнтовної основи дії (ООД), що дозволяє учню безпомилково (правильно, по суті і в потрібній послідовності) виконувати освоювані дії (і діяльності в цілому);

2) набір навчальних завдань, що моделюють найрізноманітніші ситуації, складаються в реальній дійсності при виконанні даної діяльності.

Учень вирішує ці завдання, спираючись на схему ООД. Всі навчальні завдання можна розділити умовно на три типи: предметні, логічні і психологічні.

2. Методи проблемного навчання

Постановка учнів в проблемну ситуацію – це і є створення для нього інтелектуальної труднощі, впоратися з якою він може тільки з допомогою мислення. Для того, щоб зрозуміти про суть проблемного навчання необхідно ознайомитися з такими основними педагогічними поняттями, як проблемне завдання, проблемне питання, проблемне завдання, проблемність як принцип навчання. Проблемна задача – це дидактичне поняття, що означає навчальну проблему з чіткими умовами, що задаються викладачем або виявленими і сформульованими ким-небудь з учнів.

Проблемне питання – входить до складу проблемної задачі або окремо взяте навчальне питання, яке потребує відповіді на нього за допомогою мислення. Всі питання починаються з таких слів, як «чому», «як це розуміти», «як довести».

Проблемне завдання – це навчальне завдання, складене викладачем у формі проблемного завдання або проблемного питання з метою постановки учнів в проблемну ситуацію.

Проблемність як принцип навчання – це дидактичний принцип, який тільки починає затверджуватися в практичній методикою навчання. При організації процесу навчання зміст навчального матеріалу не підноситься учням у готовому вигляді, а дається у складі проблемного завдання як невідоме шукане.

Умови, які необхідно дотримуватися, щоб створити проблемні ситуації:

1. Викладач дає учням практичне завдання, виконуючи яке, вони повинні отримати нові знання або способи дій, які слід засвоїти з даної теми.

2. Проблемне завдання повинне відповідати їх інтелектуальним можливостям.

3. При пред'явленні проблемного завдання викладач повинен враховувати реальний рівень знання учнів.

4. Якщо учні, потрапивши в проблемну ситуацію, виявилися не в змозі з неї вийти, то викладач повинен сформулювати виниклу проблемну ситуацію і тим самим як би зафіксувати її, вказати причини невиконання завдання і приступити до пояснення навчального матеріалу, необхідного для його вирішення.

3. Методи інтерактивного навчання

Інтерактивним називається таке навчання, яке засноване на психології людських взаємин і взаємодій. У діяльності викладача центральне місце займає не окремо індивід, а група учнів, обговорюючи питання, сперечаються і погоджуються між собою, стимулюють і активізують один одного. При застосуванні інтерактивного методу найсильніше діє на інтелектуальну активність дух суперництва, змагальності. Під час такого заняття від викладача вимагається набагато більше активності і творчості, ніж тоді, коли воно проходить пасивно, у формі переказу вчитаних в книгах або давно відомих фраз. Викладач не повинен нав'язувати своєї думки, він висловлює свою точку зору лише в порядку вилучення висновків з висловлювань студентів.

Таким чином, при інтерактивних методах навчання спільна навчальна діяльність студентів, завдяки участі самого викладача в дискусіях з нею хіба що на рівних, перетворюється на якусь модель соціального спілкування особистостей в реальній творчій діяльності, а не просто відбувається взаємодія діяльностей.

До методів інтерактивного навчання можуть бути віднесені наступні:

– евристична бесіда. Метод отримав назву від висхідного до Сократа методу навчання «евристика» (гр. – знаходжу, відкриваю, відшукую).

– дискусія представляє собою спеціально запрограмоване вільне обговорення теоретичних питань навчальної програми, яке зазвичай починається з постановки питання і розгортається спочатку як евристична бесіда. Те, що вона поступово переходить у дискусію, – нормальний хід заняття.

– метод «мозкового штурму» як метод навчання ще не встиг прижитися в практиці вузівського викладання. Він особливо широко застосовується в економічній управлінській діяльності, менеджменті.

– метод круглого столу був запозичений педагогікою зі сфери політики і науки. Він організуються зазвичай для обговорення якої-

небудь проблеми представниками різних політичних партій і наукових напрямів.

– метод ділової гри спочатку виник не в системі освіти, а в практичній сфері управління. Зараз ділові ігри застосовуються в самих різних областях практики.

– одним з порівняно нових методів є тренінг. Багато хто може стверджувати, що тренінг нагадує метод ділової гри, але відмінність цих методів навчання досить явне: одні з них служать навчання практичного застосування теорії, а інший – практичного навчання самої теорії. Цей метод знаходить застосування у викладанні соціальної психології.

Питання для обговорення

1. Поясніть поняття «навчання», «процес навчання», «учіння», «викладання», «освіта». У чому полягають відмінності між зазначеними термінами?

2. Що позначається поняттям «освітніми технологіями»?

3. Який вчений стояв біля джерел проблемної освіти?

4. Які незвичні ситуації у навчанні свідчать про його проблемний характер? Наведіть приклади.

5. Що таке «проблемна ситуація»? Назвіть типи проблемних ситуацій.

6. Які правила створення проблемних ситуацій вам відомі?

7. Які основні правила управління засвоєнням навчального матеріалу?

8. Чому проблемні ситуації мають створюватись поступово, яких правил слід дотримуватись у ході цього процесу.

9. Перелічіть основні принципи програмованого навчання.

10. Що таке «крок» у програмованому навчанні?

11. Які системи програмування вам відомі? Хто їх автор?

12. Які, на ваш погляд, переваги та недоліки програмованого навчання?

13. Чому при програмованому навчанні важливим є зворотний зв'язок?

14. Назвіть основні принципи інтерактивного навчання.

15. У чому переваги і недоліки інтерактивного навчання?

Додаток Ж

**ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ДІАГНОСТИЧНОГО
ТА КОНСУЛЬТАТИВНОГО ЗАНЯТЬ
(ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЯКІ ОБРАЛИ
АЛЬТЕРНАТИВНІ БАЗИ ПРАКТИКИ)**

Додаток
до листа МОН України
від 05.09.2018 №1/9-529

ПРОТОКОЛ
індивідуальної психологічної діагностики
Софія І.
(ПІБ клієнта)

Дата (строки) проведення: 15.05.20

Клас (група): 1-В кл. Деснянського навчально-виховного комплексу «гімназія-загальноосвітня школа І ступеня»

Вік на час діагностики: 7 р.

Мета діагностики: Визначити здібності та характер дитини.

Хто звернувся (ПІБ, статус):

Петрова О.Д. – класний керівник, Тетяна – мати учениці.

Причина звернення (запиту):

За результатами соціометричного дослідження дитина має статус «знехтуваної» в класі. Відволікається на уроці, постійно скаржиться на своє соціальне оточення, не спілкується з однолітками.

Зміст проведеної роботи (назви використаних методик, опис поведінки під час проведення дослідження, емоційні реакції, характер спілкування з дорослими, тощо):

Методика «Визначення характеру особистості». Софія під час бесіди вела себе спокійно, на початку бесіди була замкненою, але в ході спілкування помітно пожвавилася, пішла на контакт з психологом, розповіла про те, що саме її хвилює у спілкуванні з однокласниками. Наприкінці заняття подякував психологові.

Висновки

Результати методики виявили проблему, що школярці важко розкритися в колективі та потребу дівчинки у спілкуванні з однолітками.

Рекомендації

Індивідуальний тренінг підвищення самооцінки і впевненості в собі – проведений. Підтримка дівчинки батьками, створення дружньої атмосфери, підбадьорювання, не критикувати. Підтримувати будь-яку ініціативу дівчинки.

(П.І.Б. магістра-практиканта)

(підпис)

Шкільний психолог

(П.І.Б. психолога)

(підпис)

Додаток Ж (закінчення)

Додаток

до листа МОН України

№ 1/9-442 від 17.09.2015

ПРОТОКОЛ
індивідуальної консультації
здобувача освіти

Деснянського навчально-виховного комплексу
«Гімназія-загальноосвітня школа І ступеня»
(назва навчального закладу)

Дата __.__.202__ р. Консультант: магістр-практикант _____

Прізвище, ім'я: Софія І.

Рік народження: 2013, учениця 1-В кл., Деснянського навчально-виховного комплексу «Гімназія-загальноосвітня школа І ступеня», смт Десна.

Домашня адреса: вул. Довженка, 48/25, смт Десна.

Склад родини: мама, тато, сестра (дошкільного віку).

Короткий зміст проблеми

Мама прийшла зі скаргою на те, що у її доньки поведінка в школі змінилася в гіршу сторону (почалися непорозуміння з однокласниками). На думку матері, непорозуміння між дівчинкою та однокласниками призвели до того, що у дитини спостерігається підвищена втомлюваність, зниження працездатності, дівчинка знехотя йде зранку до школи, плаче, скаржиться на те, що у неї в школі нічого не виходить, що однокласники не хочуть з нею товаришувати, вчителька не хвалить її.

Загальне уявлення про клієнта

Дівчинка не одразу погоджується на взаємодію з дорослим, замкнена, дещо уповільнена по темпераменту. Світогляд і пізнавальний розвиток – у нормі для дітей даного віку. Залежить від ставлення до неї дорослих (особливо матері), чекає на постійні заохочення, схвалення своїх дій і підтримку.

Ціль консультації: нормалізація емоційного стану дівчинки, формування ввічливого та дружнього ставлення між дівчинкою та однокласниками.

Характер і хід консультативного процесу

1. Діагностика загального емоційного стану дівчинки, характеру взаємин у родині, емоційного ставлення до однокласників, школи (12.05.20 р., 15.05.20 р.).

2. Спостереження за поведінкою дівчинки під час спілкування з однолітками – 13.05.20 р.).

3. Бесіда з матір'ю (11.05.20 р., 16.05.20 р.).

4. Корекція емоційного стану дівчинки.

5. Організаційні процедури (режим дня, зміна кола спілкування).

6. Діагностика адаптованості дитини до дружнього спілкування з однокласниками (групова), через тиждень після консультації.

7. Бесіда з вчителькою дівчинки (4.05.20 р.).

Діагностичне обстеження, методики

1. Проективна методика «Малюнок сім'ї».

2. Проективна методика «Малюнок з друзями – однокласниками».

3. Метод визначення характеру дитини.

4. Метод визначення здібностей дитини.

5. Тест «Обдарованість учня» (проводиться з батьками).

Результати

Малюнок сім'ї

Взаємини у сім'ї теплі, спокійні. Найбільш значущий член родини – батько, на малюнку дівчинка підкреслює теплі взаємовідносини між батьками (тато тримає маму за руку). Близькі стосунки з сестрою, яка тримає дівчинку за руку та намагається в усьому наслідувати старшу сестру.

Кольори малюнку – яскраві, насичені, емоційний фон – радісний, позитивний.

Метод «Визначення характеру дитини»

За результатами виконання цієї методики можна зробити висновок, стосовно рівня розвитку характерологічних рис особистості школярки. Дівчинка має високий рівень самоконтролю, їй важко розкритися, але вона потребує уваги однолітків, підтримки друзів. Школярка емоційно стійка, однак інколи дратується через те, що її відволікає.

Метод «Визначення здібностей дитини»

З метою діагностики дізнатися про творчі схильності учениці Софії І., ми провели тест «Творчі схильності учня».

З результатів тесту видно, що розмаїття інтересів дівчинки знаходиться на середньо вираженому рівні, тобто дівчинка цікавиться різноманітними іграми, малюнками, загадками, але різноманіття її інтересів дещо вузьке, батькам варто докласти зусиль, щоб інтереси дівчинки були більш ширшими, можна записати її до танцювального гуртка, віддати на гурток «Умілі ручки» та ін.

У школярки слабо виражена незалежність, тобто школярка тяжко переносить самотність, має потребу у спілкуванні з друзями, гуртки можуть допомогти знайти друзів за спільними інтересами. Гнучкість дівчинки знаходиться на слабо вираженому рівні, тобто Іванна не дуже любить щось нове, віддає перевагу старим іграм.

Допитливість у дівчинки знаходиться на слабо вираженому рівні, дівчинка не дуже цікавиться чимось новим, не задає багато питань і не любить коли інші теж задають багато запитань. Школярка не любить братися за важкі справи, легко може змінити їх на нові більш легкі завдання.

Щодо атмосфери у сім'ї, то можна зробити висновок, що дівчинці приділяють увагу, але її недостатньо. Тому рекомендація батькам приділяти більше уваги своїй дочці, спостерігати до чого у дівчинки є найбільша зацікавленість та посприяти розвитку її творчих інтересів.

Подальша робота з клієнтом

З матір'ю дівчинки

1. Бесіда з метою уточнення подробиць психологічних особливостей дівчинки, режиму дня, захоплень, інтересів.

2. Бесіда про труднощі періоду адаптації дитини до школи, дії батьків, що сприяють зменшенню тривожності і негативних моментів у період адаптації першокласників до школи.

3. Бібліотерапія (книга «Перший раз у перший клас» для батьків про труднощі адаптації до школи).

4. Обговорення можливостей перебудови режиму дня й захоплень дівчинки (обмеження часу для комп'ютерних ігор, вдень по 30-60 хв. витратити на сон, прийом вітамінів, тривалі прогулянки на свіжому повітрі, ранній відбій, оскільки дівчинці важко просинатися вранці, вона довго збирається до школи; спокійні заняття перед сном – малювання, прогулянка).

5. Провела з батьками (матір'ю) тест «Обдарованість учня». З тесту можна зробити висновок, що дівчинка має певні творчі задатки, батькам потрібно докласти зусиль, щоб їх розвивати. Вона допитлива, цікавиться навколишнім світом, має живий розум, почуття гумору, але разом з тим не може повністю відкритися, не любить одноманітних справ.

З вчителькою

1. Бесіда про поведінку дівчинки на уроці та перерві, її взаємовідносини з однокласниками, активність, концентрацію уваги, реакцію на зауваження педагога, темп роботи на уроці тощо.

2. Спостереження за поведінкою дівчинки під час спілкування з однокласниками.

Спільні дії з нормалізації емоційного стану дівчинки

1. Для покращення відносин з однокласниками й впевненості дівчинки у власних силах – вчителька пересадила Іванну до однокласниці з якою дівчинка знайшла спільну мову (з якою вона відчуває себе комфортніше).

2. Перебудова режиму дня й захоплень (обмеження часу для комп'ютерних ігор, денний сон, прийом вітамінів, тривалі прогулянки на свіжому повітрі, ранній відбій), бо дівчинці важко прокидатися вранці.

3. Власне психологічні заходи (прогривання ситуацій із шкільного життя), малювання.

3.1. Діагностика динаміки дружніх відносин з однокласниками у школі (після корекційних заходів з нормалізації стану – 8.05.20 р.)

Продемонструвала високу норму адаптивності та покращення взаємовідносин з однокласниками (досить комфортно почувається у компанії однокласників, намагається якомога краще виконувати те, що вимагає вчителька, спокійно почувається у школі, ставлення до однокласників та школи загалом позитивне).

На малюнку «Що б я хотіла змінити у спілкуванні з однокласниками», дівчинка зобразила її з однокласниками в класі тримаючись за руки.

3.2. Результати повторної діагностики свідчать про те, що відбулася нормалізація емоційного стану першокласниці. Ставлення до однокласників, школи, своєї діяльності, і вчительки – позитивне. Ціль консультації досягнута.

Література

1. Анн Л. Психологический тренинг с подростками. СПб.: Питер, 2004. 271 с.
2. Большаков В.Ю. Психотренинг. Социодинамика, упражнения, игры. СПб.: Социально-психологический центр, 1996. 384 с.
3. Вачков И.В. Основы технологии группового тренинга. Психотехники: Учебное пособие. М.: Издательство «Ось-89», 2001. 224 с.
4. Емельянов Ю.Н. Обучение общению в учебно-тренировочной группе. *Психологический журнал*. 1987. Том 8. № 2. С. 81-87.
5. Корсунский Е.А. «Игра в портреты» как средство диагностики и развития психологической проницательности школьников и учителей. *Вопросы психологии*. 1985. № 3. С. 144-149.
6. Психогимнастика в тренинге / Под ред. Н.Ю. Хрящевой. СПб.: «Речь», Институт Тренинга, 2001. 256 с.
7. Психологический тренинг в группе. Игры и упражнения: Учебное пособие / авт.-сост. Т.Л. Бука, М.Л. Митрофанова. М.: Изд-во Института психотерапии, 2005. 128 с.

**ЗРАЗОК ТИТУЛЬНОЇ СТОРІНКИ ТА СХЕМИ
АНАЛІЗУ/РЕЦЕНЗІЇ НА ЗАНЯТТЯ, ПРОВЕДЕНЕ ІНШИМ
МАГІСТРОМ-ПРАКТИКАНТОМ, АБО АНАЛІЗ ЗАНЯТТЯ,
ПРОВЕДЕНОГО СТУДЕНТОМ САМОСТІЙНО
(САМОАНАЛІЗ)**

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка**

Психолого-педагогічний факультет

Кафедра загальної, вікової та соціальної психології імені М.А. Скока
(або назва альтернативної бази практики)

АНАЛІЗ

навчального заняття з *(назва предмету),*
проведеного у.... *(вказати групу, курс, факультет, навчальний*
заклад)

магістром I курсу магістратури, ППФ

Виконав:

магістр 51 групи

ППФ

(ПП магістра)

Перевірив:

(ПП методиста)

СХЕМА АНАЛІЗУ/РЕЦЕНЗІЇ АБО (САМОАНАЛІЗУ)

1. Загальні відомості про навчальне заняття:

- тема навчального заняття, її зв'язок з попередніми і наступними, місце у відповідному розділі;
- форма, тип навчального заняття, його структура, відповідність темі та поставленій меті;
- рівень досягнення мети та отримані результати, умови, чинники, що сприяли цьому;
- сильні та слабкі сторони, досягнення, загальні враження.

2. Підготовка викладача (магістра-практиканта) до організації навчального заняття: визначення структури, використання фахової та методичної літератури, підготовка дидактичного та роздаткового матеріалу.

3. Постановка мети, завдань навчального заняття як кінцевого результату, необхідного для досягнення викладачем (магістром-практикантом) та студентами, створення у студентів установки на досягненні мети.

4. Відбір змісту навчального матеріалу, розвиток особистісного ставлення студентів до нього:

- раціональний відбір наукових, засадничих знань, понять, фактів, що складають основу розвитку умінь, навичок студентів, їхнього соціального становлення, подальшого навчання;
- спрямованість змісту навчального матеріалу на розгляд проблем, соціального значущих та актуальних для життя студентів, задоволення їхніх пізнавальних і особистісних потреб та інтересів;
- відповідність змісту навчального матеріалу рівню розвитку студентів, їхнім пізнавальним можливостям;
- стимулювання інтересу студентів до змісту (новизна знань, умінь, їхня різностороння значущість, парадоксальність понять, фактів, популярність інформації, емоційність викладу, подання інформації через призму бачення викладача, науковця);
- інтегрування змісту навчального матеріалу з іншими темами, навчальними курсами і спецкурсами.

5. Застосування методів, прийомів, засобів, форм організації навчально-пізнавальної діяльності студентів і їх творче, цілеспрямоване поєднання, активізація думки студентів, стимулювання їх до критичного та творчого мислення, вияву власної позиції, поглядів, самостійного пошуку і дослідження.

6. Діяльність викладача (магістра-практиканта):

- ставлення до студентів, наявність позитивної установки;
- стиль діяльності та поведінки викладача (магістра-практиканта), його комунікативні уміння, відкритість, щирість, знаходження контакту зі студентами, вияв педагогічного такту у організації взаємодії зі студентами;

7. Діяльність студентів:

- ставлення студентів до процесу навчання, застосованих форм, методів організації навчально-пізнавальної діяльності, їхня мотивація;
- ставлення до особистості викладача (магістра-практиканта) та прояви цього ставлення.

8. Організація міжособистісної взаємодії студентів та розвиток їхніх взаємин:

- створення психологічно комфортного середовища на навчальному занятті;
- застосування різноманітних форм співробітництва, міжособистісної взаємодії студентів (дискусії, діалоги, групові форми, колективна робота тощо).

9. Отримання зворотного зв'язку:

- методи, прийоми організації зворотного зв'язку на кожному етапі навчального заняття;
- перевірка викладачем (магістром-практикантом) рівня розуміння, осмислення студентами навчального матеріалу, рівня сформованості їхніх знань та умінь;
- застосування зворотного зв'язку для усвідомлення особливостей діяльності, мислення студентів, мотивації їхнього навчання з метою удосконалення організації навчальних занять;
- об'єктивність оцінювання індивідуальних особливостей навчальної діяльності студентів;
- мотивація оцінок студентів без елементів критики особистості.
- загальні висновки (пропозиції і поради щодо вдосконалення підготовки і проведення наступних навчальних занять).

**ЗРАЗОК ЗВІТУ
ПРО РЕЗУЛЬТАТИ ПРОХОДЖЕННЯ МАГІСТРОМ
ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ**

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Психолого-педагогічний факультет

Кафедра загальної, вікової та соціальної психології ім. М.А. Скока

*(екологічної психології та соціології)
(назва закладу, в якому відбувалася практика магістра)*

ЗВІТ
про результати виробничої (педагогічної) практики
магістра 51 групи денного (заочного) відділення
психолого-педагогічного факультету
(спеціальність 053 «Психологія»)

Іванової Іванни Іванівни

Чернігів-202__

Протягом шести (*чотирьох – заочне відділення*) робочих тижнів (з __.__.202_ р. по __.__.202_ р.) я перебувала на виробничій (педагогічній) навчальній практиці, яка здійснювалася на базі Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, на психолого-педагогічному факультеті, на кафедрі загальної, вікової та соціальної психології імені М.А. Скока (екологічної психології та соціології; іншої організації – її повна назва).

Зазначена практика охоплювала такі види діяльності магістранта:

– пошук і збір необхідної інформації відповідно до тем лекційних, практичних занять з використанням літературних і комп'ютерних джерел;

– розробку планів-конспектів лекційного заняття, практичного заняття, виховного (позааудиторного) заходу АБО протоколів діагностичного, консультативного, корекційного заходу, а також просвітницького, профілактичного, розвивального в якості позааудиторного, якщо практика відбувалася на альтернативній базі;

– консультації з керівником щодо змісту лекції, методики викладання та психологічних особливостей конкретних академічних студентських груп АБО консультації з психологом альтернативної бази практики щодо специфіки його професійної діяльності в умовах конкретного закладу та особливостей запитів, потреб клієнтів цього закладу;

– проведення лекційних, практичних занять, виховного заходу АБО заходів зазначеного вище типу, якщо практика відбувається у позаосвітній установі;

– відвідування лекцій (практичних занять), які проводилися викладачами кафедри загальної, вікової та соціальної психології імені М.А. Скока (іншої кафедри), а також – іншими магістрами-практикантами;

– написання рецензії на навчальне заняття, проведене іншим магістром-практикантом та звіту про проходження навчальної практики.

За цей час я спробувала свої можливості у ролі викладача закладу вищої освіти АБО практичного психолога альтернативної бази практики (зазначити назву установи, організації чи конкретного її підрозділу). Основними завданнями даної практики було самостійне проведення 1 лекційного, 1 практичного заняття та 1

виховного заходу/ або заходів психодіагностичного, консультативного, колекційного, розвивального, просвітницького характеру.

Методистом на час виробничої практики було призначено к.п.н., доц. Ляховець Л.О., яка проводила для мене індивідуальні консультації, ознайомила зі структурою лекційних і практичних занять (зокрема, відзначила методичні особливості викладання таких дисциплін, як: «Вікова психологія», «Методика викладання психологічних дисциплін у ЗВО»), формою їх проведення, а також із системою оцінювання рівня знань студентів в умовах функціонування кредитно-трансферної системи.

___202_р. я відвідала практичне заняття викладача *Ляховець Л.О.* з предмету *«Вікова психологія»*, а ___202_р. – лекцію з дисципліни *«Методика викладання психологічних дисциплін у ЗВО»* з метою ознайомлення з прикладною методикою та методологією викладання конкретних дисциплін у магістратурі та бакалавріаті закладів вищої освіти, вивчення традиційних та інноваційних прийомів, що застосовуються у ході занять для налагодження і підтримання контакту викладача з аудиторією, ознайомлення з планом та структурою занять, а також – для первинного знайомства зі студентами, зокрема 21-ї академічної групи.

___202_р. мною було проведено лекційне заняття з предмету *«Методика викладання психологічних дисциплін у ЗВО»* на тему: *«Методи викладання психології у ЗВО»* для студентів 52-ї академічної групи факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтва. Мета, проведеної мною лекції, полягала в ознайомленні студентів з поняттям «метод», розгляді специфічних особливостей та змістового наповнення існуючих методів викладання психологічних дисциплін, переваг і недоліків пасивних, активних, інтерактивних методів викладання.

Оскільки зміст лекції не відзначався складністю, то це дозволило на початку заняття за допомогою прийому вільного обговорення визначити ключові поняття. Проте в основному застосовувалася монологічна форма подачі змісту лекції з перервами на невеликі дискусії з проблемних питань та питань, що зацікавили студентів.

___202_р. мною було проведено практичне заняття для студентів 21-ї академічної групи ППФ з предмету *«Вікова психологія»* на тему: *«Психологічні особливості становлення особистості в юнацькому віці»*. Студенти розкривали сутність

підготовлених ними питань практичного заняття, відповідали на поставлені мною запитання стосовно визначення ключових аспектів становлення особистості на етапі 16-21 року, специфіки психофізіологічного, когнітивного, емоційного розвитку юнаків; висвітлювали проблеми перебігу ціннісно-смыслових криз 17-ти і 21-го року; окреслювали напрямки розв'язання вікових завдань – становлення особистісного і професійного самовизначення тощо. Практичні заняття відбувалися в умовах активного діалогу між викладачем та студентами.

Виховна робота. У ході бесіди з куратором 21-ї академічної групи (спеціальність «Психологія») Лісневською А.О., я ознайомилася з системою виховної роботи у групі, методикою планування та організації заходів виховного характеру.

___._.202_ р. мною було проведено *виховний захід для студентів 21-ї групи на тему: «Соціальні страхи сучасних студентів»*. Мета виховного заходу полягала в: поглибленні усвідомлення поняття «соціальні страхи», причин їх виникнення, впливу на емоційний стан та поведінку сучасного студента ЗВО; розширенні знань про способи саморегулятивної поведінки; сприянні у становленні відповідальної внутрішньої позиції щодо свого психологічного здоров'я на основі позитивних перспективних мотивів.

При проведенні заходу були використані такі методи та прийоми, як: тематичні повідомлення, дискусія, мозковий штурм (з проблеми причин виникнення соціальних страхів та можливих способів їх подолання), аналіз кейсів (ситуацій, які ілюструють феномен соціальних страхів молодих людей).

Отже, головним моїм завданням було ознайомлення з методикою підготовки і проведення аудиторних занять різної форми організації (лекції, практичного, виховної години), структурою викладання предмету, системою оцінювання знань студентів, формою спілкування з аудиторією у ході заняття.

Під час проходження практики я відвідала заняття викладачів кафедри та інших магістрів-практикантів, навчилася розробляти та проводити лекційні, практичні заняття, кураторську годину, правильно формулювати завдання і запитання, працювати з вихідними матеріалами та оцінювати знання студентів.

Підготовка до проведення занять здійснювалась шляхом пошуку, опрацювання та структуризації матеріалу як самостійно, так і з допомогою викладачів кафедри.

Таким чином, я вважаю, що належна методична підготовка надала мені змогу провести навчальні заняття успішно та ефективно. У процесі підготовки я опрацювала певну кількість літературних джерел, що збагатили мій досвід щодо методичних розробок навчальних занять та дозволило розширити репертуар викладацького досвіду.

Однією з основних проблем виступав невеликий досвід підготовки і проведення аудиторних занять (що й спричинило виникнення труднощів, пов'язаних з: 1) написанням тексту лекції (враховуючи вимоги до його інформативності, науковості, достовірності, захопливості, доступності); 2) опрацюванням переважно російськомовних джерел з тематики лекцій і практичних занять за обраними навчальними дисциплінами; 3) розподілом і контролем часу, відведеного на проведення занять.

Але, вчасні консультації з методистом практики, чіткі й зрозумілі методичні рекомендації до проходження навчальної практики та ознайомлення з рекомендованою науково-теоретичною літературою, навчально-методичними посібниками, сучасними науковими дослідженнями, дозволили мені здолати наведені вище складності.

Магістр-практикант
51 гр., денного відділення
спеціальності 053 «Психологія»

підпис

Іванна ІВАНОВА

Навчально-методичне видання

ЛЯХОВЕЦЬ
Лариса Олексіївна

Методичні рекомендації
до проведення виробничої (педагогічної) практики
магістрів спеціальності 053 «Психологія»

Технічний редактор *О. Клімова*

Комп'ютерна верстка
та макетування *О. Клімова*

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 23743-13583 ПР від 06.02.2019 р.

Підписано до друку 08.10.2020 р. Формат 60 x 84 1/16.
Папір офсетний. Друк на різнографі.
Ум. друк. арк. 4,65. Обл.-вид. арк. 3,24.
Наклад 50 прим. Зам. № 917.

Редакційно-видавничий відділ НУЧК імені Т.Г. Шевченка.
14013, вул. Гетьмана Полуботка, 53, к. 208.
Тел. 65-17-99.
nuchk.tipograf@gmail.com

